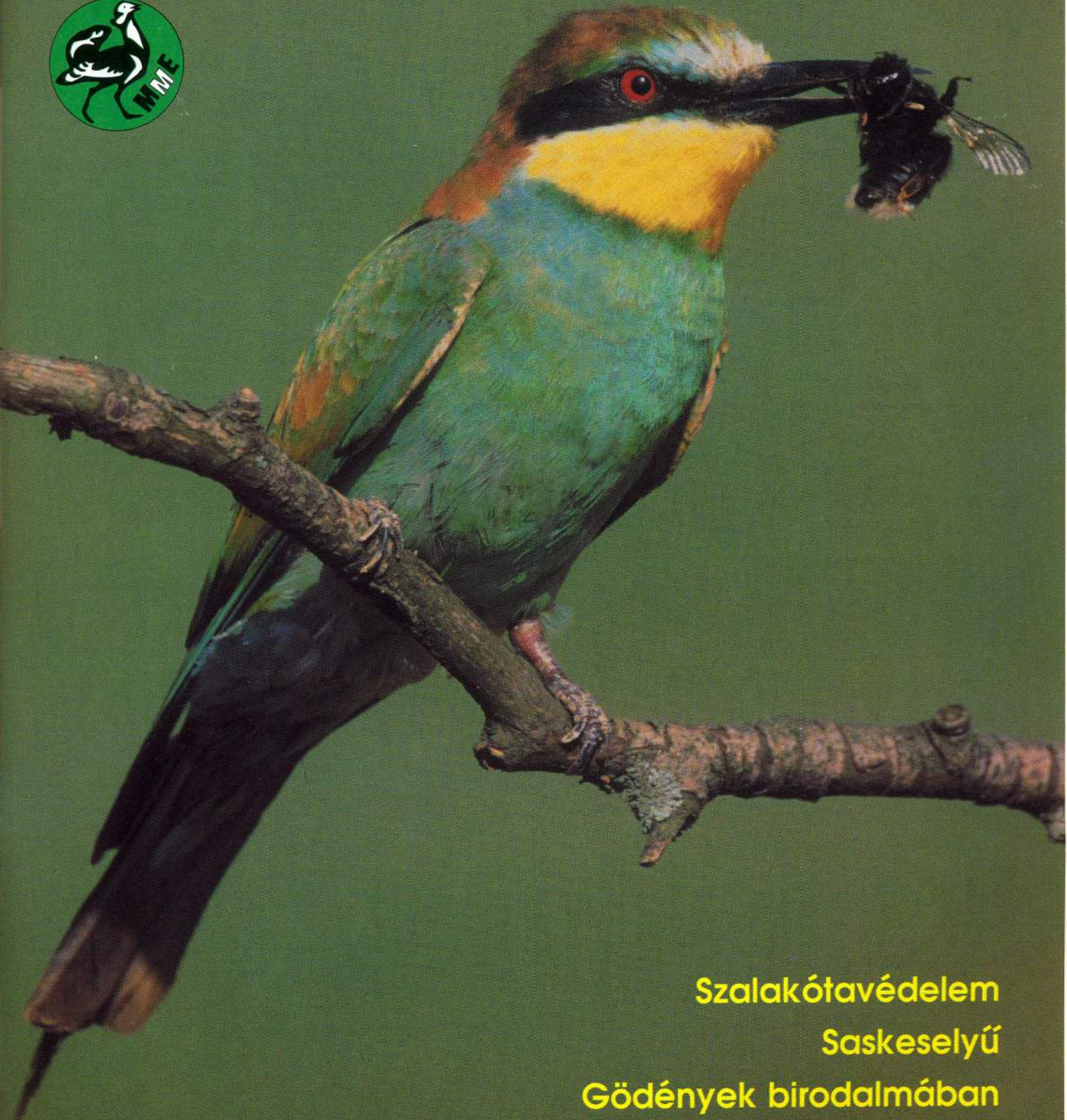

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

Szalakótavédelem

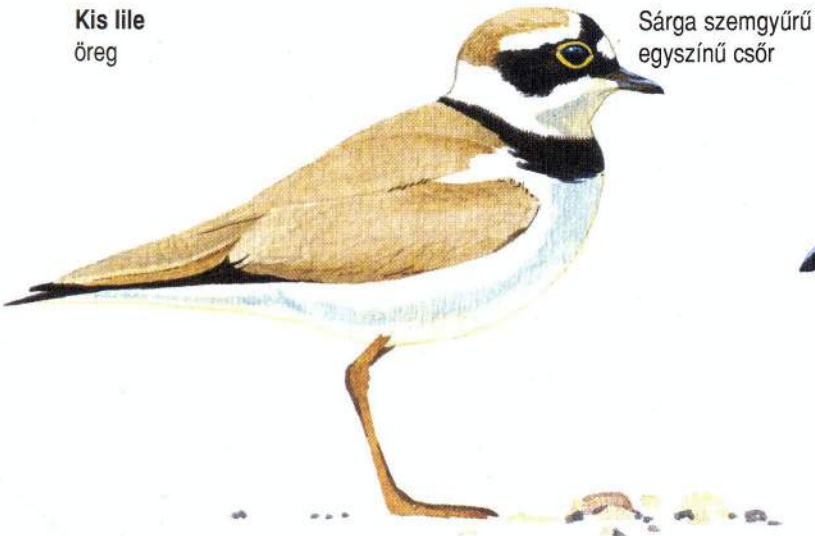
Saskeselyű

Gödények birodalmában

MADÁRHATÁROZÁS (Kis lile, parti lile, széki lile)

Kis lile, parti lile, széki lile. E három lilefaj közül a kis és a széki költ hazánkban. Előbbi a sóder-, és homokbányákat, kavicsos vízpartokon fészkel, hazánkban viszonylag gyakori. Vonuláson szinte minden vizes élőhelyen megtalálható. A széki lile szikeseink jellegzetes, sajnos egyre ritkuló költőfaja. Vonuláskor más vizes területen is előfordulhat. A parti lile nálunk a tavaszi és őszi vonuláson rendszeresen, a megfelelő élőhelyen viszonylag nagy számban átvonuló faj. Meghatározásuk nem okozhat problémát, megfigyelésükhöz azonban nagyobb nagyítási távcsövet (min.: 20x) érdemes használni. A széki lile világos színezetével, össze nem érő mellszalagjával, és eltérő fejmintázatával különíthető el a legkönnyebben. A parti lilet röptében szárnycsíkja különbözteti meg a kiscitől (ez a fiatal madaraknál is alkalmazható). Narancssárga lába és kétszínű csőre, valamint nagyobb termete az ülő madarakon használható bélyegek.

Kis lile
öreg

Sárga szemgyűrű
egyszínű csőr

Kislile
Fiatal

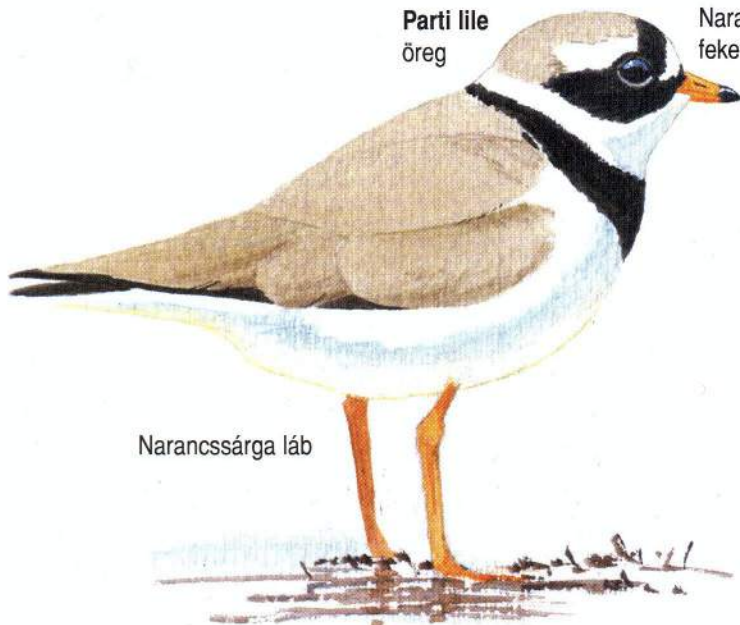

Elmosódott krémszínű
szemöldöksáv,
sárga szemgyűrű

Parti lile
fiatal

Parti lile
öreg

Narancssárga tövű
fekete végű csőr

Narancssárga láb

Kis lile

Nincs szárnycsík

Parti lile

Fehér szárnycsík

Széki lile
öreg hím

Narancsos fejtető, összenem
érő mellszalag.

Széki lile

fehér szárnycsík

Széki lile
fiatal/tojő

Nincs fekete
szín a fejen,
szürkésbarna
mellszalag

Kikay
2001

Gondolatok egy kitüntetés kapcsán

2001. március 30.-án Haraszthy Lászlónak a Holland Királyi Palotában Bernhard herceg a mellére tűzte az Arany Bárka Rend Lovagja kitüntetést, melyet nemzetközi hírű természetvédelmi munkásságáért kapott.

Eddig a hír. De nézzük mi ez a kitüntetés?

Az Arany Bárka Rend kitüntetést 1971-ben alapította Bernhard herceg, Hollandia királynőjének édesapja, aki elkötelezett segítőtje és támogatója volt - és ma is az - a természetvédelemnek. Az Arany Bárka Rend kitüntetésnek két fokozata van; az Arany Bárka Rend Tisztje és az Arany Bárka Rend Lovagja. Ezt a Hollandiában általában elfogadott kitüntetést azok a személyek kapták és kapják - évente alig többen, mint tízen - akik munkásságuk során különösen sokat tettek a természetvédelemért, mind hazai, mind nemzetközi szinten. A kitüntettek között olyan nevek vannak, mint Sir David Attenborough, akinek könyveit és tv-filmjeit mindannyian ismerjük, Gerald Durrell akit bizonyára senkinek nem kell bemutatnom, az Afrika kutató Grzimek professzor, Sir Peter Scott, a nagy sarkkutató fia, aki a lúdalakúak kitűnő ismerője volt, és alapítója az angliai Wildfowl Trustnak, Dr. Jane Goodall a csimpánzok kutatója, Guy Mounfort és Roger Tory Peterson, az *Európa madarai* határozókönyv szerzőpárosa - és a sort még folytathatnám.

Haraszthy László a kitüntetést a magyarországi madárvédelemben kifejtett sokéves tevékenységéért, az erdők, a vizes élőhelyek védelmét segítő tevékenységéért kapta.

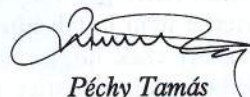
Az 1971 óta kitüntetettek között ő az egyetlen magyar - bár Dr. Festetics Antal az MME tiszteletbeli elnöke is megkapta az Arany Bárka Rend Tisztje kitüntetést, de ő saját bevallása szerint is harmadrészt magyar, harmadrészt osztrák és harmadrészt németként vette azt át.

Szívből gratulálunk, és azt hiszem nyugodtan hozzátehetem, hogy büsz-

kék vagyunk! Büszkék vagyunk egyrészt azért, mert Laci - aki jelenleg az MME ügyvezető elnöke - ezt a nemes kitüntetést megkapta, és büszkék vagyunk, mert úgy érzem, hogy Haraszthy László személyén keresztül e kitüntetést az MME is kapta. Hiszen mindazokban az eredményekben, amit most ezzel a kitüntetéssel az Arany Bárka Rend kuratóriuma jutalmazott, nem csak Laci hihetetlen szívóssága, elkötelezettsége, munkabírása és a természetvédelem kérdésében megalkuvást nem ismerő kitartása van benne, hanem az MME egyre erősödő egésze, tagjainak, munkatársainak munkája is. Ez természetesen semmit nem von le Haraszthy Laci érdemeiből, mert ha igaz, hogy az ő munkájában benne van az MME egészének munkája, akkor az is igaz, hogy az MME eddig elért eredményeiben a megalakulás pillanatától országnrésze van Haraszthy Lászlónak. Ez a rangos nemzetközi elismerés tehát Lacin keresztül kicsit mindannyiunké, és biztos vagyok benne, hogy ezt ő is így érzi.

Mielőtt ezeket a sorokat az újságba beszerkesztettük volna, sokat gondolkodtam, vajon illik-e ez a hír ide, a vezércikk helyére, ahol általában az MME működésével kapcsolatos, mindenkit érintő vagy foglalkoztató témákat szoktunk közölni. Aztán úgy gondoltam, hogy igen, ide illik. Ide illik, mert ez az elismerés - ma, amikor Magyarországon a természeti értékek védelme nem éppen a legfontosabb kérdés - azt jelzi, hogy az MME jó úton jár, hogy a 26 év kitartó, elkötelezett munkája jó irányba haladt és halad. És bár ebben vannak néha kanyarok, kisebb-nagyobb kitérők, sikertelen vagy kevésbé sikeres próbálkozások, de mindezek a természetes velejárói annak a nem mindig és nem mindenki által szívesen látott következetes munkának, mely az MME erőssége.

És mindezekben meghatározó szerepe van Haraszthy Lászlónak. E kitüntetést tehát valamennyiünk mellére feltűzte Bernhard herceg, azokéra is, akik ma már nem lehetnek közöttünk.

Péchy Tamás
főszerkesztő

Tartalom:

- 2 **GYAKORLATI VÉDELEM**
Szalakótavédelem - pénz nélkül
Szitta Tamás
A saskeselyű újra költ az Alpokban
Haraszthy László
Kerecsensólyom-költőládák kihelyezése Erdélyben
Zeitz Róbert és Daróczi Szilárd
- 6 **AMI NEM MADÁR**
Adatok a gyepi béka elterjedéséhez
Kovács Tibor
- 7 **TÁJAK, EMBEREK**
In memoriam Taba Andor
Kónya József
Búcsú Ibolya nénitől
Dénes Péter
- 9 **KITEKINTŐ**
Gödények birodalmában
Dr. Kiss J. Botond
- 11 **MOZAIK**
Vándorsólyompár a budapesti bazilikán
Bagyura J-Ferencsi B-Kazi R.
Csempészett kerecsensólymok szabadulása
Dorogman László
- 13 **MONDOM A MAGAMÉT**
Árvízvédelem, mint rablógazdálkodás
Urbán Sándor
Meghallották a pusztába kiáltott szót
Urbán Sándor
- 13 **Érdekes madarak**
Kókay Szabolcs
- 14 **POSTALÁDA**
- 16 **TIZENÉVESEK ÍRTÁK**
- 17 **MME-HÍREK**

A címlapon gyurgyalag,
Szabó László felvétele.

Főszerkesztő:
Péchy Tamás
Kiadja:
Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület (MME)
<http://www.mme.hu>
Telefon: 1/275-6267, 1/275-6247
Fax: 1/395-8327
Szerkesztőség:
2345 Apaj, Platán sor 1.
E-mail: madartav@elender.hu
A lap elektronikus változata:
<http://www.madartavlat.hu>
ISSN 1217-7156

A Bükki Helyi Csoport eredményei a 2000. évben

Szalakótavédelem - pénz nélkül

SZITTA TAMÁS

A Madártávlat hasábjain már korábban is beszámoltunk csoportunk szalakótavédelmi tevékenységéről, melyet ragadozómadár-védelmi programunk mellett meghatározó, kiemelten fontos tevékenységnek tekintünk. Úgy érezzük, nem érdemtelen beszámolni tapasztalatainkról, hiszen sokan próbálkoznak más területeken e szép madár aktív védelmével.

Köztudomású, hogy 2000-ben a faj védelmére beadott egyesületi pályázat nem nyert támogatást, így sajnos más programok "rovására" kellett megoldanunk az évente elvégzendő feladatokat. Úgy gondoltuk - és reméljük, mások is így voltak ezzel - hogy nem engedhetjük meg azt a luxust, hogy egy közel tíz éve folyó védelmi-kutatási tevékenység folyamata szűklátókörű döntéshozók pillanatnyi érdekei miatt megszakadjon. Szerencsére egyéb pályázati forrásokból, és a Bükki Nemzeti Park által az M3-as autópálya építésével kapcsolatosan előírt természetvédelmi feltételrendszernek köszönhetően fejleszthettük a Heves-Borsodi Sík, Tisza-ártér és Hejőmente területén levő odúállományunkat kb. 40 darab újonnan kihelyezettel. Sajnos a projekt kezdetén kihelyezett odúk amortizációja jelen időszakban nagymértékű, így sok odú esetében cseréről volt szó. A sokéves tapasztalat bizonyította, hogy csak tökéletes kivitelezésű odúkat szabad kihelyezni, és az irodalomban ismertett odú-paramétereknél valamivel nagyobb méretezett odúk az ideálisak. Az általunk jelenleg alkalmazott 19x19x29 cm belső méretű odúk a tapasztalat szerint öt fióka felnevelésére is kiválóan alkalmasak.

Ezúton mondunk köszönetet Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék önkormányzatának, hogy védelmi programunkat támogatták.

Talán érdemes elmondani védelmi munkánk metodikáját. "Szalakótás" területünk ellenőrzési feladatai jelenleg 5 "felelősre" vannak kiosztva,

akiknek térképen pontosan kijelölt területük van, és a fiókák jelölését is önállóan végzik. Kleszó András, Lázár Viktor, Mezei János, Tóth László és Szitta Tamás végzik jelenleg ezt a feladatot, természetesen a munkába másokat is bevonva, ha szükséges. Az odúk és környezetük, valamint az ellenőrzések adatait egy általunk rendszeresített adatlapon rögzítjük. Az adatok számítógépre kerülnek. Az odúk hálózatát 1:25 000 és 1:10 000 méretarányú topográfiai térképen rögzítjük, természetesen minden odú más-más sorszámot kap. Bebizonyosodott, hogy az új odúk kihelyezését és adatainak rögzítését célszerű, ha mindig ugyanaz az ember végzi (praktikusan a koordinátor). Így elkerülhetők az ismétlődő számozások, féljelölések. A felelősök az általuk ellenőrzendő odúk adatlapjait összefűzve minden évben megkapják a koordinátortól, és azokat a helyszíni kitöltés után visszajuttatják hozzá. A terepmunkát jelentősen segíti egy tölcsömagtartóval ellátott terepjáró és egy kihúzható fémlétra. Utóbbival minden "bedolgozónkat" elláttuk. A jól kitöltött adatlap tájékoztat az odú lakójáról, környezetéről, állapotáról, a szükséges intézkedésekről, a fészek-aljjal kapcsolatos információkról. Az összegzést a koordinátor végzi el az idején végén.

Idei eredményeink: Összesen 280 odút ellenőriztünk le, melyből 43 alkalmatlan volt költésre (leesett, megrongálódott, vagy eltűnt). A költésre alkalmas odúk száma 237 volt. A gerinces állatok (madarak és emlősök) által lakottnak minősíthető odúk száma ebből 191 volt, amely 80%-os lakottsági arányt jelent.

117 odúban (!) költött szalakóta, ez területünkön rekordnak számít, hiszen tavalyi eredményünk 108 műodúban költő pár volt. A természetes revierek nem lettek hitelesen felmérve, ezért csak hozzávetőlegesen tudjuk becsülni a terület teljes állományát. Nagyon óvatos becsléssel ez minimum 160 költőpárt jelent a Heves-Borsodi Síkon és szegélyterüle-

tein. Ez az 1993-ban felmért állománynak 2,3-szorosa; ez az állomány-növekedés egyértelműen az odúsítás következménye. Ez a populációméret egyben azt jelenti, hogy a Heves-Borsodi Sík tartja el az ország legnagyobb állományát (a Magyarország Madarai c. kiadványban közölt adatok alapján), és itt történt a legreálisabb állománybecslés.

Néhány érdekes adat a költési sikeresség 1994. évi (Ambrus-Ilonczai-Tóth) és a 2000. évi összevetéséről:

A szalakótákon kívül 28 fészekben seregély, 39-ben mezei veréb, egyben füleskuvik, egyben kék cinege költött. Két fészekben erdei pele, háromban mogyorós pele telepedett meg. Méhek 3, lódarázs 12 odúban (!) telepedett meg. Ellenőrzésnél célszerű előbb a bérépülőnyílást távcsővel megnézni, hogy a veszélyes lakókkal való kellemtelen találkozást elkerüljük.

Látható, hogy jelentősen nőtt a szalakóták általi lakottság aránya (28,8%-ról 41,78%-ra) abszolút értelemben, és az 1994-ben domináns seregélyhez viszonyítva is. Megjegyezzük, hogy több esetben a korábban költő seregély kirepülése után költ az odúban szalakóta, és ezekben az esetekben csak a szalakótát tüntettük fel

Szalakóta

Odúkihelyezés

költőfajként, a seregélyt nem (a statisztikai kiértékelhetőség miatt). A pele-fajok jelenléte elsősorban a Bükk-hegység peremi odúsításnak köszönhető. A lakottsági arányt rontják a fészkelési góccoktól távol, a potenciális élőhelyeken kihelyezett odúk (pl. Hejő-völgy).

A fészkeljankénti átlagos tojásszám 1994-ben összesen 115 tojást vizsgálva 2,87, 2000-ben 78 fészkelj összesen 307 tojását alapul véve 3,94, azaz majdnem 4 (!) tojás volt az 1994-ben tapasztalt 2,87 tojásos átlaggal szemben.

A tojásrakások legelső és legkésőbbi időpontja 1994-ben május 26. és június 30. között, 2000-ben május 10. és június 18. között volt. 1994-ben a tojásrakások zöme június 1-20-ig, 2000-ben május 15. és június 6. között történt. Az eltérésnek nyilvánvalóan sok oka van - vonulást befolyásoló tényezők, kondíció, helyi időjárási viszonyok, odúkonkurencia stb.

Megjegyezzük, hogy költési, kirepülési idő kiszámolásánál saját megfigyeléseinken túl a *Magyarország madarai* (Haraszthy, 1998) c. kiadvány adatait (18-19, illetve 26-28 nap) vettük alapul.

Kevés esetben tudtuk vizsgálni a konkrét kelési sikert, ehhez többszöri ellenőrzés kellene, és erre a

nyári munkatorlódás miatt ritkán van lehetőség. A tapasztalat szerint a tojások nagy valószínűséggel kikelnek, csak ritkán találtunk az odúban 1-2 ki nem kelt tojást. A sikertelenség feltételezett oka általában az odú sérülése, vagy a szülőmadár elpusztulása. A nagy fészkeljknél sok esetben egy fióka visszamarad a fejlődésben, ez viszont nem mindig jelenti azt, hogy nem repül ki sikeresen. Az újabb, nagyobb beltartalmú odúknál az ötödik fiókának feltehetően nagyobb esélye van a túlélésre (nem tapossák maguk alá a nagyobbak).

A fiókaszám átlaga 1994-ben 2,52, 2000-ben 3,67 volt fészkeljanként.

Még ritkábban tudtuk vizsgálni a kirepült fiókák számát fészkeljanként. A tapasztalat szerint a fészkekben levő, néhány nappal a kirepülés előtt álló fiókák sikerrel ki is repülnek. Néhány esetben több elpusztult kirepült fiókát találtunk a fészkek környezetében.

A kirepülési siker szempontjából értékelhető fészkeknél a kirepült fiókák átlaga 3,59 volt fészkeljanként.

Az összes lakott odúból kirepült fiókák számát nehéz becsülni, mert sok esetben csak a kirepülés tényét kontrollálhattuk. Feltételezhető, hogy ahol sikeres költés volt (ez 111 eset), ott a fentebbi átlaggal számolva összesen 398,49 (azaz közel 400) fióka repülhetett ki költőládáinkból!

Amennyiben sikeres költésnek vesszük azt a fészkeljat, amelyből akár egyetlen fióka is kirepült, akkor a szalakóták által lakott 117 odút

100%-nak véve a költsékek 94,9%-ban sikeresek voltak (6 esetben volt sikertelen).

2000-ben összesen 234 fiókát gyűrűztünk meg projektünk keretében.

Egy, a Borsodi Mezőségen megtalált elpusztult gyűrűs idős példányt évekkel ezelőtt a Hevesi Síkon fiókaként gyűrűzte meg Ambrus Béla. Ez az adat is bizonyítja, hogy a két mikrorégió szalakótaállománya összefügg.

Odúsítási programunkkal párhuzamosan próbáljuk a térség élőhelyfejlesztését is szorgalmazni, ezzel kapcsolatban a Hevesi és Borsodi Sík területére is nyertünk 1-1 félmillió fásítási pályázatot, melyet 2001-ben fogunk megvalósítani.

A programmal kapcsolatosan folyamatosan vannak tennivalók, és gyakorlatilag korlátlan lehetőségeket kínálnak. A faj védelmével párhuzamosan más fajok védelme is megvalósul. Munkánk eredményei nagymértékben alátámasztják a BNP Igazgatóság nemzetközi kötelezettségeinek végrehajtását (SPA, NATURA 2000, ESA, IBA területek kijelölése és a természetvédelmi kezelési feladatok meghatározása).

Köszönjük mindazoknak, akik aktívan segítettek eddigi munkánkat. Az előzőekben felsoroltakon kívül a teljesség igénye nélkül: Ambrus Béla, Borbáth Péter, Demeter Iván, Domboróczky Gábor, Fajcsák Bence, Farkas Szabolcs, Horváth Márton, Pongrácz Ádám, Seres Nándor, Tolnai Péter, és még jó néhányan... □

Szalakóta fiókák gyűrűzés előtt

A szerző felvételei

A saskeselyű újra költ az Alpokban

HARASZTHY LÁSZLÓ

A keselyűk rendszertani besorolásuk alapján a ragadozó madarak közé tartoznak, annak ellenére, hogy azoktól számos tulajdonságukban eltérnek. Ezek közül a legismertebb speciális táplálkozásuk, dögevésük. Bár más ragadozó madarak is rájárnak alkal-

nyokat, de esetenként még a pásztorkok gyermekeit is. Megfejtethetlen, hogy ez a tévhit min alapul, de az eredménye az lett, hogy a folyamatos üldözés, illetve a más ragadozók, például a farkas elleni mérgezés alaposan megtizedelte állományát. He-

Ezeknek az állományoknak a védelmét az Európai Unió LIFE programja jelenleg is nagy összeggel támogatja.

Az Alpokban azonban már elkészültek, mert onnan eltűntek a saskeselyűk. Az Alpok országaiban élő természetvédők 1978-ban úgy döntöttek, hogy nemzetközi összefogással kísérletet tesznek a saskeselyű visszatelepítésére. A WWF és a Frankfurti Állattani Társaság anyagi támogatásával és az IUCN hathatós segítségével hamar tetek követték az elhatározást. Mivel a saskeselyű egész elterjedési területén kis számban élő veszélyeztetett, ritka faj, ezért szóba sem jöhetett, hogy a természetből vegyenek ki fiókákat a visszatelepítéshez.

Ugyanakkor, mivel a saskeselyű rendkívül mutatós madár, a világ állatkertjei és magángyűjteményei tele vannak a természetből származó egyedekkel, úgy döntöttek, hogy tenyésztési programot indítanak, és a szaporulattal kísérik meg a visszatelepítést. Ausztriában kialakítottak egy tenyésztőtelepet, ahol ma 11 pár keselyű található, és bevontak a programba 32 olyan intézményt, amelyekben összesen 44 további pár található. A tenyésztés sikerét bizonyítja, hogy 1999 nyaráig összesen 88 saskeselyűt sikerült az Alpokban visszajuttatni a természetbe. Az első példányokat 1986-ban engedték szabadon Ausztriában. Ezt követték a franciaországi, svájci majd olaszországi telepítések. A

Forrás: Birds of Prey of Britain and Europe

manként a dögre, de mivel képesek önálló zsákmányszerzésre is, dögevésük kismértékű. A keselyűk viszont táplálékszükségüket szinte kizárólag az elhullott állatokból fedezik, hiszen élő állatot legtöbbször sosem zsákmányol, illetve azok elfogására nem is képesek. Egy-egy elhullott állat tetemén gyakran több keselyűfaj számos példánya lakmározik egyszerre. A legtöbb eurázsiai faj telepesen, vagy laza telepben fészkel, és a fellelt táplálékon is közösen osztoznak. Ott, ahol több faj él együtt, kialakult közöttük a táplálék felosztása is. Egyesek például a puha húsos részeket kedvelik, mások a bőrös, inas részeket, a saskeselyű pedig kifejezetten kedveli a csontot. Ez a közel 3 méter szárny-fesztávolságú madár Eurázsia és Afrika magas hegyeiben páronként települve él, de egy-egy dögön ebből a fajból is több példány összegyűlhet.

A keselyűk szinte minden faja "békeesen együtt él" az emberiséggel. Ez alól csak a saskeselyű a kivétel, amelyet évszázadokon keresztül irtottak, mert azt hitték, hogy elragadja a bárá-

lyenként ki is pusztult, például a Déli Kárpátokból, az Alpokból és a Balkán-félsziget magashegységeiből. Ahol fennmaradt, ott is nagymértékben lecsökkent a fészkelő párok száma. Az utóbbi 20-30 évben a szokásos veszélyeztető tényezők mellett újabbak is megjelentek, mint például az útépitések, a fészkelő sziklák sport célra történő igénybevétele és az elektromos áramütés.

Az 1960-as évektől világszerte egyre nagyobb hangsúlyt kap a természetvédelem. A saskeselyű veszélyeztetettségére hamar felfigyeltek. A Pireneusokban, Szardínia és Kréta szigetén, ahol fennmaradtak állományai szabadtéri védelmi programok indultak védelmére. Ennek köszönhetően, például a pireneusi állomány az 1987. évi 54 párról (40 a spanyol, 14 a francia oldalon) 2000-re 94 párra (71 a spanyol és 23 a francia oldalon) emelkedett.

A korzikai állományt is sikerült stabilizálni, ott ma tíz pár költ. A Kréta-szigeti állomány azonban még ma is csökken, jelenleg ott 4-6 pár költ.

Forrás: Birds of Prey of Britain and Europe

fiókákat röpképességük elérése után néhány nappal természetes sziklaüregekbe helyezték, és ott tovább táplálták őket. A fiatal madaraknak így volt idejük a magas szikláról tanulmányozni a környéket. A kirepült fiókákat egy ideig még folyamatosan táplálták, majd rászoktatták őket a saját maguk által felderített természetes táplálékra. A természetben "megragadt" és egyedül jelöléssel ellátott fiatalokat folyamatos megfigyelés alatt tartották. Sajnos a más területeken jellemző problémák itt is megjelentek. Több madarat lelőttek, megmérgeztek. Ennek ellenére lassan növekedett a természetben élő állomány, és egyre több példány érte el az ivarérettséget, ami a saskeselyű esetében 7 év körül van.

1997-ben az olasz-svájci határ közelében költött sikeresen az első pár. Ezt követte 1998-ban egy újabb sikeres, majd 1999-ben két sikertelen költés. 1999-ben a programba bevont összes pár 26 fiókat nevelt fel, melyből 8-at kijuttattak a természetbe, a többiek pedig visszatartották tenyésztési célra.

Nincsenek pontos adatok arra vonatkozóan, hogy 1978-tól napjainkig hány százmillió forintot költöttek a visszatelepítési programra. A költségeket mindenesetre ilyen nagyságrendűre lehet becsülni, ha a minden példányra kiterjedő genetikai vizsgálatról a tartás, tenyésztés, visszavadás stb. költségeit összegezzük. Az Alpokat körülvevő gazdag országok közösen megengedhetnek maguknak egy ilyen drága programot. A saskeselyű pedig elég nagy és elég szép ahhoz, hogy a figyelem középpontjába kerüljön. Kérdés azonban, hogy egy kevésbé dekoratív, apró testű állatfaj megkaphatja-e ezt a különleges elbánást, és persze az, hogy hány faj ilyen módon történő védelmére áll rendelkezésre ennyi pénz, összefogás, szakmai tudás. Az ilyen természetvédelmi programok sikerének mindannyian szurkolunk, de vajon a Földön élő mintegy 10 000 madárfaj közül hány tartható fenn ilyen módon? □

Kerecsensólyom- költőládák kihelyezése Erdélyben

Az MME és a marosvásárhelyi Milvus csoport kerecsensólyom-költőládákat helyezett ki 2001. február 17-18-án a román-magyar határ erdélyi oldalán, egy Biharugra közelében található füves pusztát szegélyező erdőfoltban. Az akció célja a magyarországi növekvő kerecsensólyom-állomány romániai megtelepítése. A faj a Nyugat-Alföldön a 70-es években fészkel utoljára, azóta csak szórt adataink vannak jelenlétéről.

A legközelebbi kerecsenpárok a kiválasztott területtől kb. 30 km-re fészkelnek, így esély van arra, hogy a magyarországi állomány szaporulata ismét megtelepedjen Erdély nyugati részén.

Két költőládát raktunk ki, az egyiket egy nyárfasorba, a másikat egy erdőszélen. Eddig Romániában nem raktak ki költőládákat kerecsensólyom részére.

Köszönetünket szeretnénk kifejezni az MME-nek a költőládákért; Bagyura Jánosnak, Kazi Róbertnek, Tóth Imrének és Horváth Mártonnak a segítségért; valamint a nagyváradi kollegáknak: Botos Arthur-nak és Nagy Attilának a vendéglátásért és terepi útmutatásaiért.

Zeitz Róbert és Daróczy Szilárd

A munkában részt vevő kollégák

Bagyura János

Adatok a gyepi béka pilisi elterjedéséhez

KOVÁCS TIBOR

A gyepi béka Európa egyik legközönségesebb békafaja, Írországtól az orosz pusztáig, a Balkántól az Északi-sarkkörön túli területekig elterjedt kételtű. Köszönhetően hazánk medence-jellegének, szárazabb klímájának, Magyarországon a magasabb hegyvidéki zónákba, illetve a hűvösebb éghajlatú dombvidékekre szorult vissza. Így jellemzően a Mátrát, a Bükköt, a Börzsönyt, a Pilist (Pilis-Visegrádi hg.), valamint az Őrséget és az Alpokalja egyéb vidékeit szokták meghatározni mint elterjedési területét. Meglepő módon Horvátországban, a Száva-menti Turo Poljén, az ártéri szlávön tölgyesben, alacsony magasságokban is előfordul.

Ha pilisi élőhelyei kerülnek szóba, általában csak az Apátkúti-völgy neve merül fel a gyepi béka elterjedésére vonatkozólag. Valóban, ez az észak felé nyitott, hűvös éghajlatú völgy ideális a faj számára. Magam is megtaláltam egyedeit itt a peterakási idő után, mintegy 300 méter tengerszint feletti magasságban. Idén tavasszal sikerült kifognom azt a rövid időszakot, amikor a gyepi békák párzáshoz vonultak a Pilis kistavaihoz. Habár az ELTE Állattrendszertani és Ökológiai Tanszékének szakdolgozatosával hat éve rendszeresen járjuk a területet, még nem volt részünk ebben a szerencsében. Április elején, a hirtelen jött felmelegedés következtében, a legtöbb helyen a korai békafajok (gyepi béka, erdei béka, mocsári béka, barna varangy) szinte egy időben fejezték be telelésüket és jelentek meg a peterakásra alkalmas vizelnél. Intenzív kiszállásokat kezdtem el, és ennek következtében számos olyan kistavat találtam, amelyben gyepi béka is hívott, és amelyeket eddig még nem jegyeztünk fel peterakóhelyként. A Pilis-szentlászló felé vezető úttól nem messze északra, 420 méteren található a János-tó, a hegység legnagyobb természetes tava. Március 17-én több mint 300 erdei béka mellett kompakt kórust alkotott mintegy 150 hím gyepi

pi béka. A csapat egyetlen nagyobb zombécsomó köré csoportosult, míg a rokon erdei békák a partszegély mentén, jó 100 méteres sávban oszlottak el. Erre a felosztásra minden bizonnyal azért volt szükség, mert a gyepi béka hangja jóval halkabb, így az erdebéka-kórus könnyen el tudja nyomni. Hasonló jelenséget figyeltem meg a Somogy megyei Lankóci-erdőben, ahol a mocsári békák alkottak 150-200 egyedből álló kórust a szétszórta hívó erdei békák mellett.

Gyepi béka

Péchy Tamás

A pilisi János-tótól északra, a Paprétről fut le délkeleti irányba a nyitott Sztaravoda-völgy, egészen a szentendrei Skanzenig. Mind a 400 m magasságban levő pap-réti tavacskaiban, mind az alsó véghez közelebbi Ilona- és Kis-Ilona-tavakban (250-300 m) idén hallhatók voltak a gyepi békák kórusai, a János-tóhoz hasonlóan erdei békák közé ékelődve. A kiszállások végén bizonyossá vált, hogy a gyepi békák, legalábbis a peterakási időszakban, jóval alacsonyabb tengerszint feletti magasságban is előfordulnak, mint eddig gondoltuk. Nincs kizárva azonban, hogy a kis tavak idejé viszonylag magasabb vízszintje tette lehetővé, hogy le tudjanak jönni alacsonyabb magasságokba, mivel kisebbé válhatott a kis tavakon belüli versengés a peterakóhelyekért.

Érdemes lenne megvizsgálni a faj peterakási időszak utáni elterjedését a Pilisben. Elképzelhető, hogy tavasz végén, nyáron a gyepi békák valóban nagyobb magasságokba húzódnak vissza, habár ennek indokát nehéz lenne megmagyarázni. Sajnos az álla-

tokat nem túl könnyű megtalálni a peterakás után. Sűrűségük jóval kisebb az erdei békáénál és a barna varangyénál, így viszonylag ritkán botlik beléjük az ember. Mivel Horvátországban a tengerszinthez közelebb is megtalálható a gyepi béka, meggyőződésem, hogy vertikális elterjedését nem a hőmérséklet határozza meg. Sokkal inkább lehetne gondolni a rendelkezésre álló peterakóhelyek mennyiségére és vízbőségére. Úgy vélem, hogy csapadékban gazdagabb vidékeken a faj vetélytársai nem szorítják vissza a vizes élőhelyekben szegényebb, kevésbé előnyös területekre. Ugyanez áll a vöröshasú és sárgahasú unkákra. Annak ellenére, hogy a sárgahasú unka a határozók általában domb- és hegyvidéki, a vöröshasút pedig síkvidéki fajnak írják le, érdekes módon a Pilisben jóval nagyobb magasságokban található vöröshasú unka, mint sárgahasú a Mecsekben. A magyarázat egyértelműen a Pilis kistavakban bővelkedő jellegében keresendő. A kevésbé sikeres sárgahasú unka olyan élőhelyeket tud csak benépesíteni, ahol nincsenek a vöröshasú vetélytárs által elfoglalható nagyobb víztestek (pl. Mecsek).

Természetesen a fenti elméletet sokkal több terepi megfigyeléssel kellene alátámasztani annak bizonyítására, hogy hegyvidéki békafajaink nem a hőmérsékleti igények miatt, hanem a peterakóhelyekért folytatott versengés következtében szorulnak vissza magasabb régiókba. □

Szívesen várjuk mindazok jelentkezését, akik a pilisi gyepi békák állományának, elterjedésének felmérésében részt vennének. Elsősorban azokra számítunk, akik a Dunanyar térségében laknak, és hajlandók lennének idén is, jövő tavasszal is esti-éjszakai kiszállásokra. Kérjük, a szerzőnél jelentkezzenek a részletek megbeszélése végett (Kovács Tibor; Föv. Állat- és Növénykert, 1146 Budapest, Állatkerti krt. 6-12. Tel: 1-460-9488 vagy 30/275-7010, e-mail: gurgulo@freemail.hu).

In memoriam Taba Andor

KÓNYA JÓZSEF

Áprily Lajos A hegyek című versében éjszaka beszélgetnek a néma óriások:

*"Láttad? - vetettek
Holnap újra vetnek
Temetnek
Vetnek
És megint temetnek."*

Taba Andor elköltözésének hírére percekkel belül megkaptam. Később megláttam az újságban megjelent gyászjelentést, és amikor elolvastam, hogy volt munkahelye, a CIB Bank, saját halottjának tekinti, még el is mosolyodtam egy kicsit, és hozzátettem: **ÉS MÉG NAGYON SOKAN MÁSOK!**

S hogy nem tévedtem, együtt igazoljuk, mindazok, akik valamilyen módon kötődtek hozzá, s nem tudtuk megtenni, hogy utolsó földi útjára el nem kísérjük.

A lélekarang szívszorító hangja számtalan emléket idéz fel bennünk. Legelsőnek egy kedves, csendes, jószándékú, nagytudású, hihetetlenül művelt, mélyen hívó ember arcát, alakját, teljes emberi lényét, akire minden jó ügyben lehetett számítani.

Mi, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a Nemzetközi Természetvédelmi és Ornitológiai Tábor révén ismertük meg, mindketőnek lelkes tagja és résztvevője volt a kezdetektől fogva. Mint az Ellenőrző Bizottság vezetője, nélkülözhetetlenül hasznos segítője volt az Egyesület munkájának, pénzügyi jártasságával, pontosságával, segítő szeretetével.

A természetvédelem és a madárvilág védelmének érdekeit hajthatatlan következetességgel képviselte, segítette az Egyesület nemzetközi kapcsolatainak kiépítésében, igyekezett a munkái kapcsán született barátságokat életben tartani.

Szenvedélyes természet- és madárfotós volt. És tehetséges festő, akinek annak idején kitűnő mesterei voltak. Varázslatosan bánt a színekkel, akvarelljei elmélyült alkotótehetségét bizonyítják.

A kesergés és panaszkodás korszakában maga is egy átörökíteni való

színfolt volt. Kedélye, vidámsága, tréfiái sokszor felvidították környezetét. S ha úgy hozta a sor, jókat beszélgetett velünk, akár a legmélyrehatóbb emberről, egyházi, teológiai kérdésekről is a pattogó tábortűz mellett.

Számtalanszor álltunk együtt Áprily Lajos sírjánál a vasárnap reggeli csendben, a kedvenc költő verseit idézve. Csendesen mondta A csavargó a halálra gondol című vers utolsó sorait:

*"Ha menni kell, vállamról rongy-ruhámot
egy rándítással elhullathatom,
saruim szíja sem marad velem.
Uram, utálni nem tudom világot,
de indulhatok, amikor kívánod,
ígéd szerint: egészen meztelen."*

Eljött ennek az ideje is. Többségünknek apánk és nagyapánk lehetett volna. Abban mindannyian egyetértünk, hogy nagyon hiányozni fog.

Emlékét azzal őrizhetjük meg legjobban, ha szellemi és lelki értelemben örököseinek érezzük magunkat. S ha ez így igaz, akkor most is csak a reménység szavaival búcsúzhatunk el Tőle:

*"Örömök szállanak, kedves fők hullanak,
vén sírok mállanak, estében hull a nap.
Szem mögött, szó mögött gondárnyék feketül.
És mégis - ne remegj: lélek van teveled,
nem maradsz egyedül."*

Az Ő vára

Engedtessek meg nekem, hogy néhány személyes gondolatot fűzzek Kónya Jóska barátom soraihoz. 1974-ben az első TOT-on (Természetvédelmi és Ornitológiai Tábor) találkoztam először Taba Andorral, Bandi bácsival. Halk szavú, a szép írást rendkívül fogékony, az életet nem felelőtlenül, és könnyedén, de nem is tragédiaként megélt embernek ismertem meg, s az elmúlt, közel 27 év alatt ez a tulajdonsága mit sem változott. Töretlen híve és segítője volt az MME-nek, hitt az MME elhivatottságában és büszke volt, hogy ide tartozott. Olykor kritizált, de sosem morgolódtott és egy percre sem kérdőjelezte meg az MME választott útjának helyességét.

Őszinte tisztelője és szeretője volt a festészetnek, különösen az akvarellt szerette és művelte is kitűnően. A vi-segrádi várat több tucatször megfestette, újra és újra vonzotta a magas hegyen álló, messzire látó, csendesen szemlélődő, az élet napi zaján felül-emelkedő várrom. Magát érezte benne, kicsit olyan volt, mint Ő. Az élet

Ha kint járt a természetben, egy lépést nem tett fényképezőgép nélkül.

Bagyura János

zürjeit bölcsen szemlélő, de szépségeit csodálni szünni sosem tudó, az ember jóságában töretlenül hívó ember, aki szerette és utolsó pillanatig alakította és valóban élte életét. Egyszer egyszer alkalmam volt vele kint festeni, s ma is hallok ahogy int; "összefogni Tomikám, összefogni".

Máig emlékszem szavaira, amikor 1986-ban a királyréti táborban több órát sétáltunk kettesben a szélrázta erdőben, s a természetről, a művészetéről, az élet szépségéről, s becsüléséről beszélt a nála 30 évvel fiatalabb beszélgetőpartnerének. Arról, hogy nem az a fontos, hogy mennyi pénzt keresel, milyen házban laksz, hanem az, hogy megtaláld az életben a helyedet, legyen célod, lelkesedj és dolgozz valami olyanért, ami szebbé teszi nemcsak a te életedet, hanem másét is. Azt hiszem Ő így élt és megtalálta helyét és feladatát ezen a Földön.

Péchy Tamás

Hirdetések

Újra kapható a Madárhang Kalauz az MME Központban! A három kazetta ára tagoknak 1500 Ft, nem tagoknak 1800 Ft.

Eladó KOWA TSN-3-as PROMINAR teleszkóp 30x-os WW nagylátószögű és 20-60x zoom szemlencsékkel és SKUA vízálló tokkal együtt. Tel.: 30/293-5570.

Természetfotó képeslapok bármilyen mennyiségben megrendelhetőek az alábbi témákban: jégmadár, gyurgyalag-pár, őzgida, fehér gólya, erdei fülesbagoly, kuvik havas ágon, búbos banka, gólyatölcs, napfogyatkozás, szegedi alkonyat, pipacsok, fiatal ürgék, három csókafióka, öreg zúzmarás nyárfa. A képeslapok 30 Ft/db áron megrendelhetők a szerzőtől (Dr. Molnár Gyula, 6726 Szeged, Pinty u. 11/5) vagy a Központban Harangi Istvántól (1121 Bp., Költő u. 21.).

Eladó egy jó állapotú teleszkóp, Mirador (japán) 60 mm-es frontlencse, 20-45x zoom okulár, tokkal, állvánnyal, 65 000 Ft (Dr. Molnár Gyula, 62/437-407).

Búcsú Ibolya nénitől

Április 8-án délelőtt 11 óra előtt pár perccel kaptam a hírt, hogy meghalt Ibolya néni (Ő volt az az idős néni, aki a teljes vagyonát az MME-re hagyta).

Másnap elmentem Marcaliba és Somogyfajszra, és megkezdttem azokat az intézkedéseket, amelyek egy élet lezárásához szükségesek.

De ki is volt Ibolya néni?

1915. március 27-én született Nagyenyeden (ma Románia). Tisztes polgári családban nevelkedett húgával, Gabival, aki ma Rómában él, megözvegyülten, és most már azzal a hittel, hogy nővére már újra találkozott a mindig nagy tisztelettel emlegetett szüleikkel. A középiskolát Debrecenben végezte a Református Gimnáziumban. Sorsa innen az Iparművészeti Főiskolára vezetett, ahol textilművésznak tanult. Közben megismerkedett későbbi férjével, Németh Sándor gépészmérnökkel. Ismeretségükből házasság lett, aminek következtében a főiskolát már nem fejezte be. A jól kereső Sándor mellett egész életében háztartásbeli volt, mivel egy keresetből is jól meg tudtak élni. Gyermeük nem született.

Ibolya néni egész életében sajnálta, hogy a főiskolát nem fejezte be, de életét a művészetek, az irodalom és a húga segítségével az akkor igen csak kiváltságos európai utazások tették színessé. Bejárhatta a kontinenst Skandináviától Spanyolországon át Görögorszáig több alkalommal is. Közben a maga szórakoztatására festett, és művész körökben forogva nagy ismeretsége volt a kortárs művészek között.

A '60-as években elvesztették szüleiket, majd a '80-as évek közepén férje is meghalt. Ekkortól egyre inkább magányos lett, és kapcsolatot igazán csak a húgával tartott, aki évente járt Magyarországon, és Ibolya néni is többször kijutott Olaszországba.

Az MME-be férje léptette be 1982-ben. A természethez főként a művész lelki finomsága hozta el, a harmónia és a szépség keresése. Haláláig tagja volt egyesületünknek.

A tavaly nyári, már ismert események után Somogyfajszon, az idősök otthonában ismét emberek között élhetett, és néhány lakóval egészen jó kapcsolatot tudott kialakítani. Megint volt kivel beszélgetni, és a lakók keresték társaságát, mivel igen művelt

és sokoldalú volt, ami vonzóvá tette személyiségét. Az otthon lakói közötti nézeteltérésekbe soha nem ártotta magát. Nem csatlakozott a kisebb klikkekhez, így mindenki szerette, és sokan keresték meg problémáikkal, olyanok is, akik egymással egyébként alig beszélnek. Ez év januárjában agyvérzést kapott, aminek következtében lebénult. Ettől kezdve élete csak gyötrellem volt. Mivel még nyelni sem tudott, műtéttel egy sipolyt ültettek a gyomrába, és ezen keresztül lehetett táplálni. Ekkortól már sem beszélni, sem más módon kommunikálni nem tudott. Egyedül a szemével tudott igent vagy nemet inteni. Ugyanakkor a tudata vélhetően mindvégig tiszta maradt.

Utolsó találkozásunkkor láttam, hogy valamit nagyon szeretne mondani, vagy kérdezni. A betűk barkó-bázásával tudtam kikövetkeztetni a kérdését, ami csupán ennyi volt: mikor halok meg? Ekkor már csak ez az egy foglalkoztatta, hiszen tudta, hogy ebből az állapotból számára más kiút már nincs. Arra a kérdésemre, hogy várta-e hogy eljőjök, azt intette, hogy nem. Azt hiszem azért nem, mert nem akarta, hogy ilyen állapotban lássam. Amikor a kórházi szoba ajtajában megálltam és összeszorult torokkal búcsút intettem Neki, elmosolyodott és egy erőtlen intéssel visszaintett. Akkor, ott szinte biztos voltam abban, hogy végleg elköszöntünk egymástól; nagyon rossz érzés volt. Születésnapja után egy hétre ismét kórházba került, ahol csendesen elaludt és megszűntek fájdalmai.

Tegnap meghozta a hamvait a postás. Hihetetlenül megalázónak és az emberi méltósággal összeegyeztethetetlennek tartom ezt az eljárást, de ma hazánkban ez a gyakorlat a hamvak szállítására.

Nem tudom és nem is akarom letagadni, hogy az elmúlt hónapokban lélekben igen közel kerültünk egymáshoz, és tudom, hogy igazán megszerezte. Így talán erre a pár hónapra ismét boldog lehetett, hogy a húga mellett más emberre is szeretettel gondolhat. Havonta vagy néha még gyakrabban is meglátogattam. Mindig nagyon örült a találkozásoknak.

A jó Isten adjon Neki békességet és nyugodalmat!

Dénes Péter

Gödények birodalmában

DR. KISS J. BOTOND

Kétségtelen, hogy a Duna-delta egyik legnagyobb értéke és vonzóereje csodálatos gazdagságú madárvilága. Bár

látogatást egy rózsásgödény-telepen, hisz nagyon kevés olvasónak adatik meg, hogy valóságosan is bepillant-

fáját. Suhan a vizen a keskeny lélekvesztő.

Magasan jár már a nap, köröskörül

A Duna-deltában fészkelő rózsás gödények kijárnak a halastavakra halászni

az emberi terjeszkedésnek, a technika állandó fejlődésének s a civilizációnak e terület madárvilága is kétségtelenül hatalmas sarcot fizetett, Európa-vízszonnyalban ma is a legfontosabb fészkelő- és madárpihenőhelyek közé tartozik. Madárlistája impozáns, a Romániában leírt kb. 400 madárfajból mintegy 330-at innen is jeleztek. Sok az általánosan veszélyeztetett faj, a Nemzetközi Természetvédelmi Unió (IUCN) 24 európai fajt számláló listájából 11 előfordul itt, sőt három faj - a kis kárókatona, a borzas gödény és a cigányréce- számára a Delta a legfontosabb európai fészkelővidék, a vörösnakú ludaknak pedig világviszonylatban legjelentősebb telelőhelye ez.

A sok érdekességből ragadjuk ki a legnépszerűbbet, a deltavidék címermadarát, és tegyük egy képzeletbeli

hasson a madárvilág egyik ilyen szentélyébe! Vegyük a távcsövet és a fényképezőgépet s szálljunk csónakba. Irány a gödénytelep!

Korán kell az őrtenyéről elindulni, ha a gödények fészkelőtelepét akarjuk meglátogatni, mert ezek a groteszk ősmadarak mindig a nádas leghozzáférhetetlenebb, legeldugottabb zugaiba húzódnak fészkelni. Kitűnően kell ismerje a tekervényes víziutakat, zombékosokat, posványos ingoványokat az, aki bemerészkedik birodalmukba! Jó terepismeret, alapos tájékozódási készség, no meg izmos karok - ezek a jellemzői a Delta lakóinak: a haholoknak (ukránoknak), lipovánoknak.

Kísérőnk, a rezervátum őre, igazi vízi ember. Lábát szilárdan megvetve áll a csónak farában, tempós mozdulatokkal meríti vízbe hosszú csáklya-

mindenhol pezseg az élet. Száracsák pityegnek, vízityúk kurrog, batlacspatok szelik át az eget. Pocgém vág át előttünk, a sűrűből "go-go" hanggal hívogatja párja. Szerkók, csérek méltatlankodják körül a csónakot, szökellő légitravúrjaik mutatják, fészkek a közelben van. Ember rajtunk kívül sehol, a védterület mélyén járunk.

Mint tömör, áthatolhatatlan fal meredezik előttünk a nádrengeteg. Közlebb érve megpillantunk egy bogra kötött sáskévét, a nádi emberek jelrendszerében ez valami fontosat jelent. Csakugyan, itt a bejárat. Szúk, kanyargós víziösvény, a nádfolyosó szinte szorongat. Aztán tó következik, s egy csenevész fűzfára erősített nagybetűs tábla hirdeti, hogy illetékteleneknek tilos a behatolás, a fészektelep közelében vagyunk. Kell is a nyuga-

lom a gödényeknek! Egyetlen puska-lövés elég, hogy a kolónia népe fölke-rekedjék, elhagyva tojásait. Viszont fi-ókái mellől a pelikán már csak vég-szükség esetén tágit.

Nehezen haladunk. Hersenve törí a csónakorr az ellenkező nádat. Hínár tekeredik a csáklafára, a mélyebb vízű részeken a fehérvirágú kolokán levelei, mint karmos ujjak tartanak vissza. Kísérőnk nekifeszül a fényesre koptatott rúdnak, rendíthetetlen ki-tartással tolja egyre tovább a csóna-kot. Aztán fordul a víziút, tiszta tótü-kör villan föl, túlsó oldalán pedig elő-tűnik az első csapat rózsaszín-fehéres, fekete szárnyú gödény.

Juhnyájként torlódnak az úszónád szélén, egy kisebb csapat a nyílt vizen tollászkodik, mások mintha szunyó-kálnának, mozdulatlanul gubbaszta-nak. De már észrevettek, emelgetik félméteres csőrű, lengő torokzacskós fejüket. Az úszó nádszigetről egymás után csúsznak a vizen lévőkhöz, fe-jüket hátra-hátrafordítva távolodnak. A nagy többség azonban bevár, csak néha hallat valami furcsa szortyogást. Most nagy lomhán ezek is fölállnak, bontogatni kezdik hatalmas szárnyai-ka-t, valószínűtlen képet nyújt az in-dulásra kész csapat. Aztán a levegőbe rúgják magukat. Újabbak csatlakoz-nak a menekülőkhöz, a szárnyuhogás robajja erősödik. Hömpölyög a rózs-a-szín-fekete áradat, örvénylik fölöt-tünk a levegő. A nagy madarak teste minden szárnycsapásnál megrándul, rugdalva húzzák maguk alá kistányér-nyi sárga lábukat. Aztán magasabba repülnek, s csak messziről pislognak a csendhábortókra. Ha valamelyik nekünkjönne, tucatnyi kilója tán még a csónakot is fölbillentené. De ezek a madáróriások, amelyeket évszáza-dokon át a szülői szeretet és önfelá-dozás jelképeként tartottak, gyáván cserbenhagyják fiaikat. Egyre csak köröznek, s csak hangos bődulással, rőfögésszerű hangokkal tiltakoznak.

Az úszósziget letaposott talaján csak úgy hemzsegnek a csokoládébar-na krampuszok: a gödényfiókák. Alig van madárkülsejük. Szórszerű pihe-ruhában, tágra nyitott sárga torokkal, lüktető torokzacskójukkal leginkább ősvilági hullókre emlékeztetnek. Kis-sé megszeppennek a közlgő csónak láttán, hümmögve vonulnak odább, totyakos öregurak módjára vonszolva kövér hátsójukat. Úszóhártyás lábuk esetlenül kacsázik, néha orra bukna-k.

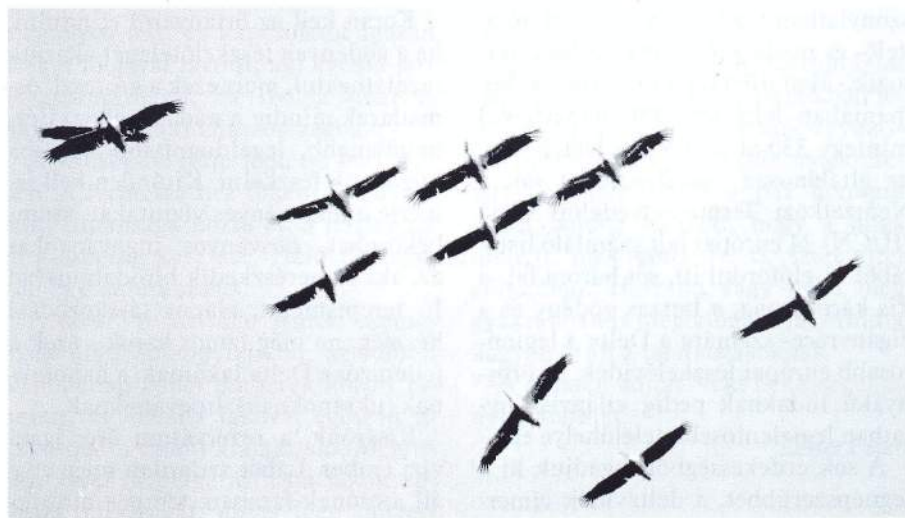
Szaporodnak az odafent köröző csa-

patok, lassan ereszkedni kezdenek. Mind lejjebb-lejjebb, aztán szétter-pesztett, előrenyújtott lábakkal csob-bannak a vízbe. Ideje békén hagyni őket! A fiókák egy része még kicsi, an-nak ellenére, hogy június közepétől ritkán akad még kiköltetlen tojás. A hozzátétőleges számlálásból tudhat-juk: a fészkelő gödény párok száma az idén sem növekedett. A hosszú évek óta 2500-3000 párra tehető fészkelőál-lomány kevés ingadozást mutat, de mégis különösen sebezhető. Ezek az ősmadarak testfelépítésükkel, élet-módjukkal különleges körülmények-hez alkalmazkodtak, ahol ezt nem ta-lálják meg, onnan hamarosan eltűn-nek. Erre nyugat- és közép-európai sorsuk ékes bizonyíték. A Rajna körül a rómaiak idején még fészkeltek gödé-nyek, de a középkorban már megrit-kult a számuk, úgyhogy a 18. század-tól csak nagyritkán tűnt föl egy-egy csapat, vagy magányos vándor. Gess-ner 1557-ben ír egy Svájcban, a Zuger-tavon lőtt borzas gödényről. 1768-ban láttak egy nagyobb csapat rózsás gödényt a Bodeni-tavon (130 példány), valamint egy nagy csapatot 1890-ben Neuburg és Ingolstadt kö-zött a Dunán. A későbbi megfigyelé-seket pedig egy kezünkön meg tud-nánk számolni. Bár délkeletről egy-egy példány néha még elvetődik a kontinens belseje felé, mára Románi-ától nyugatra gyakorlatilag mindkét gödényfaj eltűnt. Ahogy Charles Dixon megfogalmazta: egy faj eltűnt populációja, élőhelyéhez való rendkí-vüli kötődöttsége miatt általában nem elvándorolt, hanem kihalt. Ez a hely-zet a nyugat- és közép-európai gö-dény populációkkal: ők sincsenek "va-lahol", hanem kipusztultak. És ha nem védjük őket hathatósabb mód-

szerekkel jelenlegi élőhelyükön is, né-hány év múlva csak a múzeumi példá-nyok tanúskodnak hajdani ittlétük-ről. A fészektelepek őrzése nem haté-kony eléggé, lelkiismeretlen turisták, fajvadászok, fotósok néha kijátszák az őrszemélyzetet. A halászok is szívesen leszámolnának velük, gyűlölik őket halpusztításuk miatt. Pedig ezek a ha-talmas madarak napi fejadagként megalégszenek másfél-két kilónyi hallal. Rendszerint a felszín közelé-ben úszó, beteg, sérült példányokat fogyasztva megakadályozzák a járvá-nyok, fertőzések terjedését. És ami még fontosabb: a gödényfaj ritkasága, különleges életmódja miatt nemcsak idegenforgalmi látványosság, hanem, a biológiai sokféleség egyik érdekes megnyilvánulásaként az egész embe-riség kincse.

Vissza indulunk. Arrébb evezve utat nyitnak a vízre szállt óriásmadarak. A tóparti fűzfák száraz tetejéről káróka-tonák leskelődtek, most ezek is tova-szállnak. Ezek a madarak gyakran ha-lásznak a gödények társaságában. Míg a kárókatonák a víz alatt üldözik zsákmányukat, az aránylag könnyebb testű gödények, amelyek kis fajsúlyuk miatt képtelenek alábukni, csak a fel-színen és csőrhossznyi mélységben dolgoznak "merítőhálójukkal". Ez a deltai "asztalközösség" ökológiai, eto-lógiai fogalmának egyik iskolapélda-ja.

Újra keskeny víziösvényen kínlódik előre a csónak. Már délutánba hajlik az idő. Nyílt vizen vagyunk, magunk mögött hagytuk a természet száz aka-dályát, amellyel kedves gyermekeit, a gödényeket óvja. Nehéz volt az út, megkönnyebbülten lélegzünk föl, amikor megpillantjuk az órkunyhó előtt pislálkozó tűz füstjét. □

Impozáns röptű madarak a levegőben

Péchy Tamás felvételei

Vándorsólyompár a budapesti bazilikán

BAGYURA JÁNOS, FERENCZI BALÁZS, KAZI RÓBERT

A vándorsólyom hazai elterjedési területén, elsősorban az Északi-középhegységben az ősidők óta ott fészkelő sólymokról sziklaalakzatokat, bérceket neveztek el. A középkorban egy-egy földbirtok adás-vételénél előfordult, hogy külön rendelkeztek a sólyomköltőhelyek tulajdonjogáról. Az újkori madártan kezdete óta Magyarország jelenlegi területén az első bizonyított költést Pilismarót határában, 1928-ban turisták találták. A kiszedett fiókákat Vasvári Miklós, a Madártani Intézet egykori munkatársa határozta meg. A Bükkben Vásárhelyi István 1929-ben bizonyította fészkelését, 1937-ben 10 fészkelő párt ismert.

Ezt követően számos más hegységben váltak ismertté fészkelőhelyek, az egykori állomány 40-50 pár lehetett. Legkedveltebb élőhelyei a Bükk és a Zemplén voltak.

Szinte kizárólag sziklán fészkel, mindössze három adat ismert fán,

gallyfészkekben történt költéséről. E három költésből egy síkvidéki volt. A költés kezdete a jelenleg ismert hazai adatok alapján március közepére esik, a fiókák 32-33 nap után kelnek ki. A fiatalok 37-43 nap után kirepülnek, ez az idő attól is függ, hány fióka van a fészkekben, és milyen az ivareloszlásuk.

A különböző DDT-alapanyagú növényvédő és rovarirtó szerek túlzott mértékű használata következtében az 1960-as évek elején mint költőfaj kipusztult hazánkból. Ezt követően 1997-ben, a Pilisben regisztráltunk egy költést, jelenleg az országban 4 revírt tartunk nyilván. A visszatelepült sólymok nem gyűrűsek, ezért feltételezzük, hogy olyan tájegységen repültek ki, ahol a fészkeket nem ellenőrizték, vagy a fiókákat nem gyűrűzték.

Nyugat-Európában, de más földrészekben is közismert a vándorsólyom fészkelése városi környezetben. Egy-

részt mesterségesen betelepítették, másrészt a kedvező táplálkozási lehetőségek miatt magától választotta a városi élőhelyeket.

Magas lakóépületek, hidak, ipartelepek kéményei egyaránt alkalmasak fészkelésre, csak az fontos számára, hogy megfelelő magasságban találjon egy olyan párkányt vagy üreget, ahol zavartalanul nevelheti a fiókákat. Amerikában nem ritka, hogy a toronyház tetején költő sólyom fészket az ott lakók ipari kamera segítségével folyamatosan figyelik. 1989. március 10-én Berlinben, az Alexanderplatzon álló templom tornyára erősített kosár szélén üldögélő öreg példányt figyeltünk meg Haraszthy Lászlóval közösen.

Hazánk nagyvárosaiban rendszeres téli-nyári vendég, de költésről nincs adatunk.

Petényi János Salamon említi, hogy 1851-53 között telente a vándorsó-

Ferenczi Balázs

lyom rendszeresen a Lánchíd magaslátán tépte az elejtett galambot. Vasvári Miklós 1922. október végétől Kőbányán, a Szent László téri templom környékén a tél folyamán öt különböző egyedet tudott azonosítani, közülük egy kistermetű öreg hímét március 24-én még látott a templom tornyán. Ez az adat azért is érdekes, mert öreg madár lévén már a fészkelőterületen kellett volna lennie, így elképzelhető, hogy közel volt a fészke, például a Pilisben vagy a Börzsönyben; esetleg északi példány lehetett, és még vonulásban volt, de a városi költést sem lehet kizárni.

A debreceni csonka templom tornyán Bársony György 1930 szeptemberében megfigyelt egy vándorsólymot, ami rendszeresen galambbal táplálkozott. Ezt a példányt később ott lőtték le.

Pátkai Imre és Bástyai Lóránt Budapesten, az 1940-es évek elejétől rendszeresen figyelt meg vándorsólymot az újpesti víztornyon és a Bazilikán. Napjainkban faunisztikai adatok alapján Miskolc, Szeged, Dombóvár, Békéscsaba, Orosháza galambok által lakott városrészeiből szintén jelentettek sólymokat.

Irodalmi adatok és szóbeli közlések alapján bizonyosra vehető, hogy a vándorsólyom Budapesten évtizedek óta téli-nyári vendég, de télen gyakoribb. A nyáron megfigyelt egyedek elsősorban átszíneződő példányok.

A Bazilikán 2000 augusztusában megfigyeltünk egy átszíneződő vándorsólymot tojót, amelyet a gyűrűje alapján sikerült azonosítanunk; egy pilisi őrzött fészkekből repült ki 1999. júniusában. Ezt követően a Bazilika térségében többször is megfigyeltük, beülőhelyeit időjárástól függően változtatta.

2001 februárjában társult mellé egy öreg hím, mindkettő látványos nászrepülést folytatott, többször párzást is megfigyeltünk. Március 17-én a tojó testtartása tipikusan tojásrakás előtti állapotot mutatott, de fészkelőhelyet nem találhattak, mert minden párkány rézsűs és le van mezelve. Megkésve, de még sikerült kihelyeznünk egy mesterséges fészket, sajnos nem a legjobb helyre, nem is foglalták el.

Azóta is rendszeresen ott tartózkodnak, elsősorban a reggeli és a késő délutáni órákban, de költésre utaló viselkedést nem figyeltünk meg. Április elsejétől a Bazilika tornyához közeli

kőrfolyosót megnyitották, feltételezzük, hogy az ott nézelődő emberek zavarják őket.

Nem megfelelő fészkek hiányában előfordul, hogy egy-egy sólyompár alkalmanként nem költ. Feltételezzük, hogy ebben az esetben vagy egy párkányra tojt a tojó és a tojások legurultak, vagy 1-2 km-es körzetben, mégis költenek, és a Bazilikára, mint kedvenc beülőhelyükre visszajárnak. Továbbra is figyelemmel kísérjük a sólyompárt annak reményében, hogy minél részletesebben megismerjük életüket.

A Bazilika térségében élő vándorsólymok zavarás nélküli megfigyelése mindenki számára kiváló lehetőség. Mindenesetre a vérbeli terepmadarászok számára újdonság a Bajcsy-Zsilinszky úton felállított spektívvel történő madármegfigyelés, és ennek közönsége.

Reméljük, hogy a későbbiek folyamán ez a vándorsólyompár Budapesten, vagy tágabb körzetében költésre alkalmas fészket talál.

További megfigyeléseinkről a Madártávlat olvasóit tájékoztatni fogjuk.

Végezetül a megfigyelésben nyújtott segítségért köszönetünket fejezzük ki Berkesi Józsefnek és Fodor Andrásnak. □

Csempészett kerecsensólymok szabadulása

Március utolsó hetében négy kerecsensólyom kelt útra a berlin-tegeli repülőtérről hazája, Mongólia felé. A négy madarra - négy további társukkal együtt - még tavaly decemberben bukkantak a német városok ugyanezen a repülőtéren egy kemény fedelű bőröndben, amely a moszkvai járat érkezése után egy órával is magányosan árválkodott a futószalagon.

A reptéri alkalmazottak az ilyen koffereket a talált tárgyak osztályára szokták beadni, ám ebből a darabból hangos kaparászás zaja ütötte meg a fülüket. Emiatt a bőrönd felnyitása mellett döntöttek, és megdöbbenő látvány tárult a szemük elé: a koffer két felében négy-négy hosszúkas, be kötött szájú zsák feküdt, farostlemezzel elválasztva egymástól. Néhányból sikerült kivágnia magát a beleygöm-

szólt madárnak, az ő kaparászásuk mentette meg az illegális szállítmány legtöbb tagjának az életét.

Egy sólyom már a bőröndben elpusztult, egy másik néhány nappal később halt bele az út viszontagságaiba. A többi hat kerecsen azonban - a berlin-spandau ragadozómadár mentőállomás munkatársainak köszönhetően - szerencsésen felépült a traumából. Közülük négynek az állapota olyan gyors ütemben javult, hogy március végén repülőgéppel fedélzetén visszatérhettek hazájukba, Mongóliába. Hazaszállításuk költségeit a berlini C.S.B. légifuvarozó társaság és a mongol légiközlekedési vállalat (MIAT) állta. A 7000 kilométeres utazás végállomásán, Ulán-Bátorban a mongol környezetvédelmi hatóság szakemberei vették át a madarakat, hogy néhány hetes akklimatizáció után szabadon engedjék őket.

A német hatóságok kiderítették, hogy a kerecsensólymokat vadorzók fogták be az ázsiai országban. Tőlük egy csempész vásárolta meg azzal a szándékkal, hogy bőröndbe rejtve Moszkvát át Dubaiba viszi és ott értékesíti a madarakat. Pechjére azonban az orosz fővárosban bőröndjét nem rakták át a dubai járatra, hanem az tovább repült Moszkvából Berlinbe.

A kerecsensólyom a szigorúan védett madárfajok közé tartozik. Számos gazdag arab országban - így Dubaiban is - igen előkelő sport a sólymászás. Erre a célra elvileg csakis fogságban született madarak (főként kerecsen- és vándorsólymok) értékesíthetők, a tenyésztő igazolásával. Ám az arab olajsejkek és emírek némelyike jobban kedveli a fészkekből rabolt vagy csapdával befogott példányokat, mivel ezekben erősebb a természetes vadászösztön, mint a fogságban fölnevelt madarakban. Ilyen példányokért a szenvedélyes (és fizetőképes) arab sólymászok akár 5000 dollárt is hajlandók fizetni.

A veszélyeztetett fajok védelméről szóló nemzetközi egyezményt (CITES) Dubai és Mongólia is aláírta, így a Berlinből elindított nyomozás eredményeként sikerült elfogni a sólyomcsempész akció mongóliai szervezőjét. Ő most jónéhány hónapig egy barátságosan mongol börtöncella lakója lesz. A Berlinben maradt két kerecsen várhatóan a nyáron követheti társait hazájába, a napfényes mongol pusztába.

Dorogman László

Árvízvédelem, mint rablógazdálkodás

Az idén is sok ezer ember sorsát nehezíti meg az életünkön átvonuló ár, és sok ezer ember sok százezer homokzsákot tölt tele és pakol az útjába. Az évente ismétlődő árvizek elleni védekezéshez kitermelt homok pedig mindörökké elvész. Hiszen miután betöltötte röpke küldetését, szemétre kerül. Amit a Tisza idehozott és fölhalmozott homokdombok formájában hosszú-hosszú idő alatt, azt most éppen a Tisza világot elnyelni szándékozó ostromának megfékezésére szórjuk szét. Meg nem újuló természeti kincsünk ez a talaj, és mi mégis a folyó ajándékát a folyó megzabolázására herdáljuk el. A kitermelés, az elszállítás, a zsákok feltöltése, beépítése, majd néhány héten belüli elbontása és szemétre szállítása óriási és fölösleges költség. Eltérített energia, értelmetlenül kidobott pénz. Vagy nem is annyira értelmetlenül? Nagyon is jól átlátható, hogy a napi több tíz vagy akár száz millió forintot fölemészítő védekezési költségek jelentős része a homokbányákat üzemeltető, illetve a szállítást bonyolító vállalkozók zsebébe vándorol. Magyarán, az ország hősie erőfeszítése egyéni érdekeket szolgál. Az egyéni sorsok tragédiája ezen keresztül nézve nevelés, torz és értelmetlen. Miért kell óriási összeget fordítani immár harmadik éve a védekezésre, és miért nem lehet a bajt megelőzni? Hiszen az orvoslás alapelve a megelőzés, nem a gyógyítás. Ám nálunk, úgy tűnik, fordítva működik minden, talán ama bizonyos érdekek miatt. Így leszünk a percnyi haszon és az annak szolgálatába szegődő politika összefonódásának áldozatai. De látjuk, a kicsinyes emberi számítás nevelés "érv" a természet végtelen, emberfeletti hatalmával szemben. Mi leigázzuk, szolgálatunkba hajtjuk a folyót egy ostoba és káros szemlélet rabjaiként, feledve Petőfi gyönyörű allegóriáját: *"Habár fölül a gálya, / S alul a víznek árja, / Azért a víz az úr!"*

S bár a Tisza évről-évre emlékeztet a vers igazára, mi mégsem okulunk. Illetve azok nem okulnak, akik az emberi nyomor vámszedőiként próbálnak boldogulni. Írja mindezt egy hang az adófizetők milliós árjából a gályák uraihoz...

Urbán Sándor

Meghallották a pusztába kiáltott szót

A Tápió-vidéken a harmadik évezred elején teret nyert a természet, és ezzel is új korszak kezdődött a térségben.

A Tápió-vidék településeinek önkormányzatai Nagykátán 52 hektárnyi homokbuckát, Tápiószentmártonban 3 és fél hektárnyi láprétet, Farnoson pedig egy 300 m²-es udvarházat adományozták a Tápió-vidék Természeti Értékeiért Közalapítványnak.

Az adományozások bizonyítják, hogy jó talajra hullott a mag: a szemléletformálás itt különösen sikeresnek bizonyult, hiszen elfogadták a természetvédelem fontosságát. A mai, haszonleső világban, amikor naponta áldozunk - erőt, szellemet - a pénz oltárán, különösen fényesen ragyog ez a példa. Felismerték, hogy saját jövőjük érdekében szolgálnak, és e szolgálat érdekében, megértve a legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István régmúltból szóló üzenetét, mertek igazán nagyok lenni.

A homokbuckákon a Petőfit is elbűvölő, és általa utolérhetetlenül megénekelte élővilágot fogjuk megőrizni, bemutatni, és ahol kell, helyreállítani. Csak úgy, mint a tápiószentmártoni lápréten, melyen a jégkorszak itt felejtett növényvilága kaphat immáron végérvényesen menedéket. Farnoson a Hajta menti rétséget és a réti emberek életét bemutató kiállítást rendezünk be.

A ma itt élő mintegy 60 000 főnyi magyarság és majdani utódaik nevében köszönjük a reformkor szellemi óriásait és vezetőit idéző döntést, Farnos, Nagykáta és Tápiószentmárton települések önkormányzatainak önzetlenségét.

Köszönjük az élővilág nevében, amely ismét jogot kapott arra, hogy ősi és elvitathatatlan törvényei szerint éljen és fönmaradjon itt.

Köszönjük, mi, akik a természetvédelem ügyéért azért munkálkodunk, hogy megőrizzünk egy darabot hazánk emlékeiből.

Hirdesse ez a táj az itt élők bölcsességét, gyönyörködtessen bennünket és utódainkat.

Urbán Sándor

Érdekes madarak

Következzenek az idei tavasz első érkezői: Március elején, szokásukhoz híven már többfelé énekeltek a mezei pacsirták. Az első csilpcsalpfüzikét március 10-én hallották Budapesten. Március 11-e hozta meg az első füstifecskét (Vértes), és az első búbosbankát (Békés-megye). A következő napon került elő az első fekete gólya Jósfafőn, az első halászsas Szegeden, és ekkor szólalt meg az első nyaktekeres a Gerecsében.

A békászó sas nagyon korán érkezett, március 15-én a Zemplénben, 16-án pedig a Gerecsében bukkant föl. A Zemplénben 16-án a kigyászólyv, 18-án darázsólyv követte.

A déli országrész sok faj első megfigyelésével "vezeti" a listát, így az első sárga billegetők (március 17.), gólyatöcs (március 18.) és hantmadár (március 26.) Szeged környékén kerültek elő.

A sárgarigó a legkésőbb érkező madarunk egyike. A seregély gyakran becsapja a felületes megfigyelőt, mesteri hangutánzásával. Ezért szoktak gyanúsak lenni a márciusi sárgarigó adatok. Március 31-én azonban Csömörön láttak egy madarat!

Áprilisban már szinte mindenki hazaérkezik. Az első fülemüle április 2-án énekel Budapesten. A sarlósfecske 14-i adata nagyon korai (Szeged környékén látták).

Április vége felé napról napra követik magukat az utolsó fajok: sisegő füzike 20-án, vadgerle és töviszúró gébics 21-én, gyurgyalag 22-én, kék vércse 26-án, kis őrgébics 29-én.

Ha valaki az imént felsorolt dátumoknál korábban látott egy-egy madárfajt, vagy valamit hiányol, kérem ne sértődjön meg, valószínűleg nem minden hír jutott el hozzám.

További érdekességek, ritkaságok: A csonttollúak még mindig itt vannak. Számuk fokozatosan csökken, de még május 2-án is láttak néhányat (Tatabánya).

A budapesti Szent István Bazilikán még mindig ott tartózkodik a tél eleje óta megfigyelt tojó vándorsólyom. A főkupola kerengőjét megnyitották a látogatók számára, ez azonban nem riasztja le a madarat, a kíváncsi szemek elől a tornyok külső oldalára húzódott. A már minden évben rendszeresen megjelenő halászsíraly (régibbi nevén feketefejű síraly) egy első teles példányát március 15-én a Hortobágyi Halastavakon látták.

Egy rózsás gödény érkezett április 3-án Besenyőtelek mellé. A madár fehér gólyákkal mozgott, ezekkel együtt éjszakázott egy fason!

És végül egy olyan hír, melyre az egész világon fölkapták a madarászok a fejüket! Április 17-én egy vékonycsőrű pólingot láttak Apaj-pusztán. Sajnos igen rövid ideig sikerült megfigyelni, de videofelvétel készült róla. Sokan már a kipusztult madárfajok közé sorolták ezt a fajt. 2000-ben sehol a világon nem látták! Újabb reményekre adhat okot ez a magyarországi megfigyelés!

Visszatekintés

A Madártávlat VIII. évfolyam 2. számában megjelent cikk 2000. március végéig tartalmazza az erdei szalonkával kapcsolatos megfigyeléseket.

Az írás alapvető célja az volt, hogy rávilágítson az erdei szalonka most már évek óta tapasztalt létszámnövekedésére, és a létszámnövekedés következtében beállt viselkedési változásokra.

Az áprilisi és a jelenlegi írás szerzői is vadászok, olyanok, akik aktívan foglalkoznak madármegfigyeléssel is. Tudjuk, hogy a Madártávlat olvasóinak jelentős része vegyes érzelmekkel gondol a vadászokra. Mi úgy gondoljuk, hogy a jelen helyzetben éppen az erdei szalonka az a madárfaj, mely közelebb hozhatja egymáshoz a vadászt és nem vadászt, mert amíg vadászok és természetvédők egymással torzskodnak, addig a "nevető harmadik" jár jól.

Ennek aztán más területeken is a magyar természetvédelem issza meg a levét.

Tényként kell elfogadni azt, hogy egy ilyen rejtett életmódú madárnál, mint a szalonka - mivel fogási eredmények csak csekély számban állnak rendelkezésünkre - bizonyos megállapításokhoz elengedhetetlenek a teríték-adatok.

Nézzük a 2001. év tavaszának szalonka-idényére vonatkozó megállapításokat: az ideji szalonkahúzás is változatos és kiszámíthatatlan volt. Több helyen a megszokott módon, máshol rendhagyóan zajlott. Ezt elsősorban a rendkívül enyhe tél váltotta ki. A téli hónapokban folyamatosan érkeztek hírek arról, hogy a "hosszúcsőrűek" nagy számban telelnek át hazánkban.

A decemberi és januári disznó- és fácánvadászatokon feltűnően sok szalonkát figyeltek meg, de a rókaest kedvelők is találkozhattak úgy hajnalban, mint alkonyatkor erdei szalonkával. Február utolsó hetében már pizseregve húzó szalonkával is lehetett találkozni, így nem volt meglepő a hír a március 1-jén hajnalban lőtt madárról. Talán a nagy tömegben áttelelő szalonkák miatt volt magasabb az első napokban elejtett példányok átlagsúlya az előző évekhez viszonyítva. Ugyanis a március első napjaiban elejtett szalonkák átlagsúlya általában

300 g alatt volt az előző években. Ebben az esztendőben az első példányok súlya 320-340 g között mozgott. "Megszokott" súlyú madarak március 10-e körül kerültek terítékre, ezek súlya 260-300 g között ingadozott. (Nyilván ekkor ért az első hullám az ország területére. Március 15-étől az elejtett szalonkák 90%-ának a testsúlya 300 g fölött volt. Ez az arány egészen a húzás végéig megmaradt, de meg kell jegyeznünk, hogy mint más években is, a vonulás utolsó 8-12 napján esett az adott szezon legnagyobb súlyú madara. Ez ebben az esztendőben egy 450 g-os tojó volt, melyet Nagykőrösön vettek fel április 10-én esti húzás során. A fentmaradó 10% 300 g testsúly alatti madár, melyeket március 15-től a vonulás végéig bármely napon terítékre hozhatnak. A több területen végzett adatgyűjtés és megfigyelés, valamint a húzáson résztvevők véleménye egyaránt az volt, hogy a húzáson megfigyelt szalonkák száma jóval magasabb az előző évihez képest. (Ezt, mint később látni fogjuk, a teríték-adatok is igazolják.) Főleg az egyes és a párban észlelt madarak száma volt több, viszont az elmúlt évekhez mérten kevesebb volt a hármas és a négyes cwick.

A beérkezett adatok birtokában elmondhatjuk azt is, hogy ebben az esztendőben kevesebb volt a korrogva húzó szalonka, viszont több pizseregést hallottak.

Érdekességként néhány vadásztársaság teríték-adatát adjuk meg, összehasonlítva a tavalyi esztendővel: (Lényeges, hogy a vadászatokon résztvevők száma nem növekedett jelentősen az előző évihez képest).

	2000. év	2001. év
Monori Fácán Vt.	16 db	44 db
Soroksári Egyetértés Vt.	15 db	32 db
Földeáki Dózsa Vt.	6 db	11 db
Nagykőrösi Nagyerdei Vt.	31 db	37 db
Makói Marosmenti Vt.	16 db	10 db
Börzsönyi Borostyán Vt.	47 db	61 db

A fent felsorolt hat terület közül az első három a szakirodalomban eddig leírt, klasszikus értelemben vett szalonka-húzóhelytől markánsan eltérő élőhely.

Nézzük ezen területek rövid leírását:

A Monori Fácán Vt. területe galagonya-, kökénycserjés homoktalaj (!), a legszárazabb részeken borókaligetekkel. A területet telepített fekete és erdei fenyvesek szabdadják.

A Soroksári Vt. területe is főleg homoktalaj erős mezőgazdasági jelleggel és erős zavartsággal.

A szalonkák akác- és nyárerdőkben húznak. (A nyárerdők jelentős része nemes nyáras.)

A Földeáki Dózsa Vt. területe az összes felsorolt terület közül a legérdekesebb. Az alföldi fában legszegényebb vidékén óriási kiterjedésű sík terület belsejében található egy mindössze 80 ha-s erdőmozaik, mely telepített akác-tölgy-szil elegyes erdő.

A Nagykőrösi Nagyerdei Vt. területe zömében gyöngyvirágos tölgyes, az erdők szegélyében felhagyott tőzeglányokkal, valamint telepített akác- és nyárfaterdőkkel.

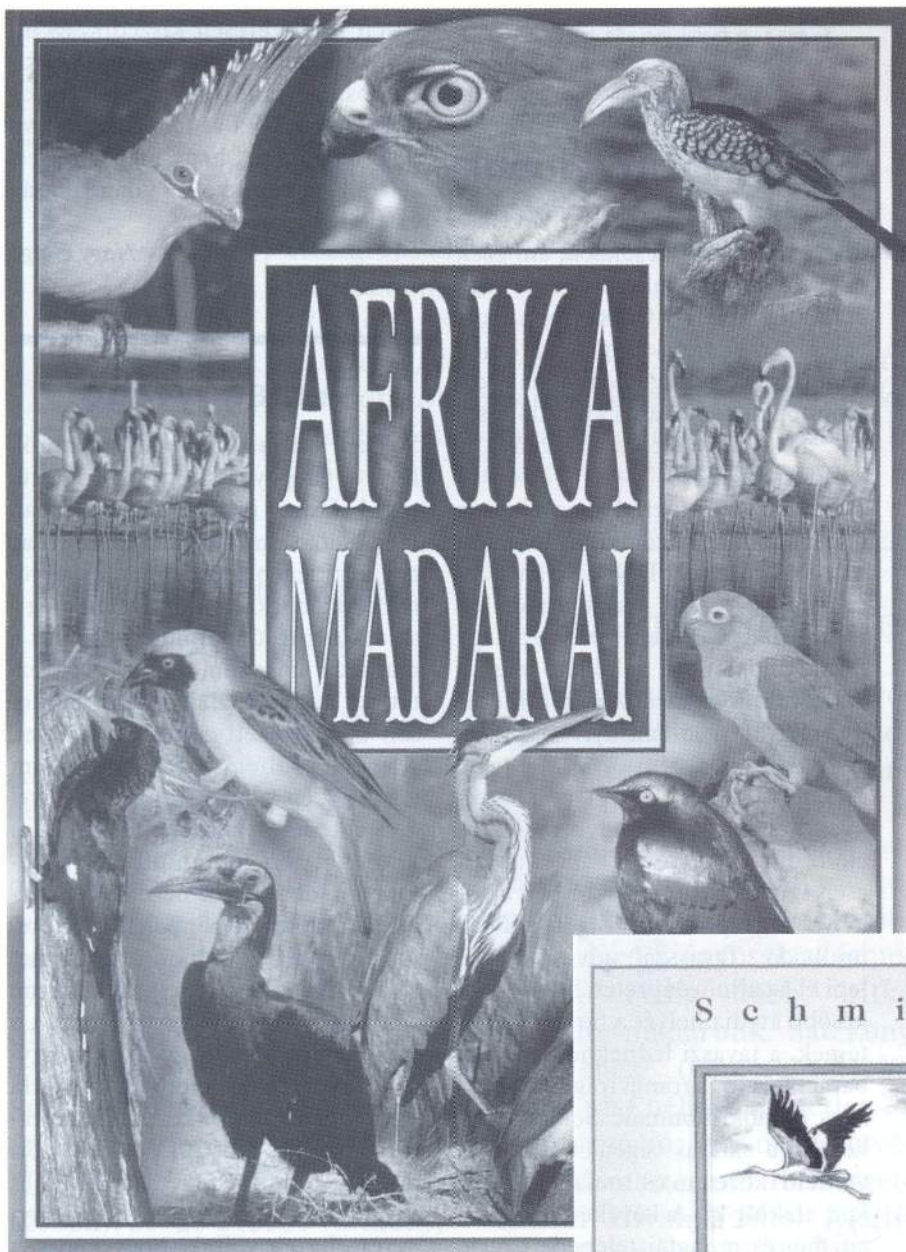
A Makói Marosmenti Vt. területe, ahol a húzás zajlik, a Maros ártér.(Az általunk egyetlen ismert terület, ahol csökkent a szalonkák terítéke.) Az ősi keményfa ligeterdőt zömében kitermelték, csak foltokban lelhetők fel. A helyükre ültetett nemes nyárasokban vonul a szalonka, ott, ahol a cserjeszintben, nagy tömegben tenyészik a gyalogakác.

A Börzsönyi Borostyán Vt. területét a hegyvidékeinkre jellemző, és a szalonkák által nagyon kedvelt telepített és őshonos tölgyesek és bükkösök jellemzik. (Az előzőekben leírtakkal kapcsolatban még bőven áll adat és tapasztalat rendelkezésünkre, de helyhiány miatt közlésétől eltekintünk.)

Írásunk végén megállapíthatjuk a következőket: Ha az erdei szalonka vadászatának idénye a tavaszi hónapokról az őszi hónapokra kerül át, akkor az egyre növekvő számú terítékekben aránytalanul megnő az elejtett tojók száma. Azért, mert a tavaszi húzások idején a tojók jóval passzívbabbak, mint a hímek, és mozgásuk inkább a késő esti órákra korlátozódik, mivel ez az esetek döntő részében csak táplálékszerző húzás. Az őszi húzáson azonban létszamarányuknak megfelelően találkozunk hím és tojó erdei szalonkával. A bokrászások alkalmával pedig a hímek messzebbre kelnek, általában lőtávolon kívül. A láb alól felbukkanó, vagy a vizsla elől felugró madarak nagyobbik hányada tojó példány, így könnyű célpontként szolgálnak a vadászok számára.

Éppen ezért elmondhatjuk, hogy az őszi szalonkavadászat bevezetése nem érdeke sem a vadászoknak, sem a természetvédőknek, a szalonkákról nem is beszélve.

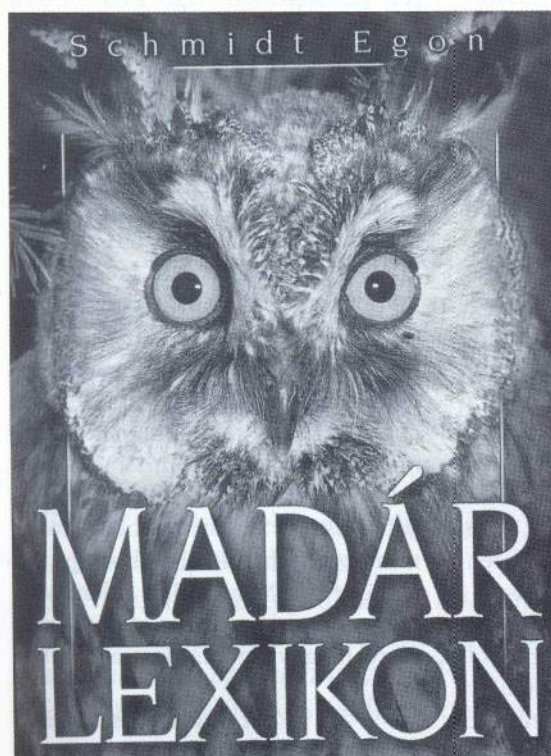
Galambos László és Zsin Géza

AFRIKA MADARAI

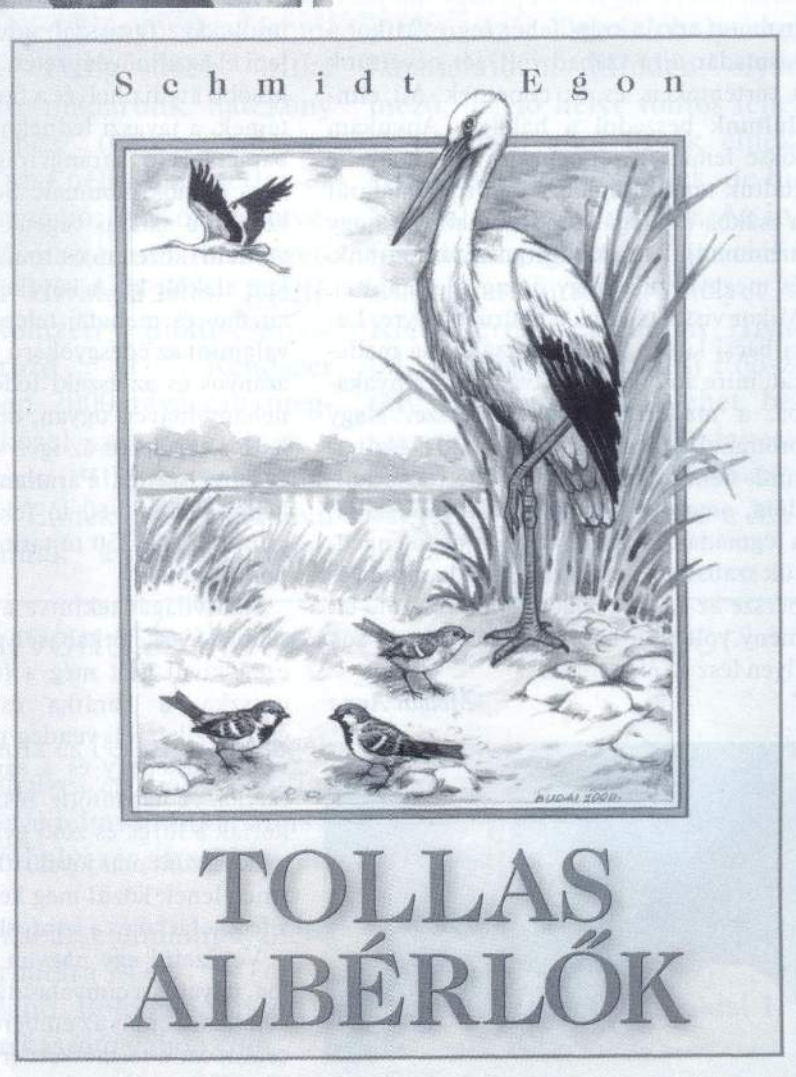
Könyvismertető

A közelmúltban Schmidt Egonnak három könyve is megjelent az Anno Kiadó gondozásában. Az egyik, mely inkább a gyerekek érdeklődésére tarthat számot, és nem hiányozhat a mesekönyvek sorából, a Tollas albérlők című szép kiállítású könyv, melyet Budai Tibor színes rajzai tesznek a gyerekek számára még élvezhetőbbé. Az öt kis történet az ember közelében lakó madarokról szól; a gólyafészek albérlőiről, a kakukkot nevelő ökörszemről, a szemtelen csuszkáról, a gyurgyalag-telepen lakó kuvikról és a rozsdafarkú szokatlan fészekfoglásáról. A másik nagyméretű, sok színes képpel tarkított könyv Afrika madarai közül mutat be közel százat. A harmadik, a Madárlexikon, már az ornitológiában jobban elmélyedőknek lehet hasznos olvasmány, hiszen sorra veszi a hazai fészkelőket, a gyakori átvonulókat. A könyvek a könyvesboltokban megvásárolhatók, a Libri-hálózatban azonban hiába keressük.

Schmidt Egon

MADÁR LEXIKON

Schmidt Egon

TOLLAS ALBÉRLŐK

A jégmadár

Családommal madarásztunk a csertői víztározónál Wágner Laci bácsi vezetésével a Nemzetközi Madármegfigyelő Napok keretében. Voltak még ott más madárszerető érdeklődők is. Az egész napot ott töltöttük. Megfigyeltünk sok szép vízimadarat és gyűrűztünk posztákat több más madárral együtt. Édesanyám régi vágya volt egy jégmadár gyűrűzésénél ott lenni. Azon a napon még humorizáltunk is erről a dolgról. A nap már a vége felé járt. Volt velünk egy kisebb csoport gyerek egy középkorú, madarászatban tapasztalatlan hölgy vezetésével, akik indulni készültek, de a hölgy még elment egyedül ellenőrizni a hálót. A gyerekek már kíváncsian várták. Egyszer csak feltűnt világos blúzához szorítva egy kis hím barátposztát. Ezt látva Laci bácsi odasúgta nekünk: "Jaj, ha lekakilja a madár azt a szép fehér inget!" Abban a pillanatban megtörtént a baj. A kismadár bodzabogyó-táplálékának melléktermékeként nagyon szép, nagy lila pacát nyomott arra a szép, fehér ingre. Mikor a kismadár újra szabad volt, jót neveltünk a történeten, és ők elmentek. Mi elindultunk beszélni a hálókat. Anyukám kissé lemaradt, éppen annyira, hogy be tudtuk tenni a hálóba repült jégmadarat a zsákba és megállapodtunk abban, hogy azt mondjuk, csak barátposztát fogtunk, és meggyőzzük, hogy ő engedje majd el. Mikor visszatértünk a gyűrűzőhelyre, Laci bácsi lassan kivette a zsákból a madarat, mire anyukám sikítva ugrott a nyakába, a madárra vigyázva persze. Nagy örömmel gyűrűztük meg, majd készítetünk néhány fotót. Az egyiket el is küldöm, amelyen anyukámat "megpuszítja" a jégmadár. Ezután nagy boldogan engedték szabadon a madarat. Anyukámnak, és persze az egész családnak életre szóló élmény volt ez a nap és remélem még sok ilyen lesz az életemben.

Molnár Anna

A szerző felvétele

Egy semmibe vett világritkaság - a béri andezitoszlopok

Magyarország szerencsére bővelkedik természeti kincsekben, ám ezek nagy részét az emberek nem, vagy csak alig ismerik. Cikkemben most egy olyan világritkaságot szeretnék bemutatni, mely geológiájának köszönheti világon való egyedülállóságát, de növényzete és állatvilága is említésre méltó.

Bér község Nógrád megyében, a Cserhát DK-i peremvidékén található. A falutól DNY-i irányban, mintegy 2 km-es turistaútvonalon végighaladva érjük el a Nagy-hegy északi oldalát. Itt található meg a 3,5 hektáros természetvédelmi terület, melyet 1986-ban nyilvánítottak védetté.

A terület nagy részét cseres-tölgyes társulás övezi, melyben elvétve előfordul a gyertyán, a hárs és a vad-cseresznye is. A cserjeszintben a kökény, a gypúrózsa és a fagyal az uralkodó. Tavasszal odvas keltike lepi el az aljnövényzetet, hogy aztán később átadja helyét a farkas kutya-tejnek, a tavaszi ledneknek, majd a baracklevelű harangvirágnak és az ágas homokliliomnak. Sokkal értékesebb a sziklai vegetáció, mely a vulkáni kőzetek és annak környékén alakult ki. A köveken rengeteg zuzmó- és mohafaj telepedett meg, valamint az édesgyökerű páfrány, az aranyos és az északi fodorka. Csak néhány helyen ugyan, de megtalálható a területen az igen ritka berki és kövi szeder. Páratlan értékeket képvisel az 50-60 tő fekete kökercsin és a 200-250 tő tarka nőszírom populációja.

Állatvilágát tekintve a legértékesebb a fészkelő kabasólyom-pár, de ezen kívül költ még a fülemüle, a csuszka, a barátka és a csilpcsalpfüzike, téli vendég pedig a havasi szürkebegy és a sárgafejű királyka. A napsütötte részeken gyakoriak a fürge és zöld gyíkok, a fali gyík viszont már jóval ritkább. A gerinctelenek közül meg kell említeni a fecskéfarkú és a kardoslepkét.

Végezetül egy nagyon fontos dolog, ugyanis a címválasztás nem volt véletlen. Sajnos az emberek nem becsülik ezt a természeti értéket, a fekete kökercsin és a tarka nőszírom

töveit rendszeresen kiszedik, és bizony sok helyen a harasztokat is kitépdesik. Mindössze egyetlenegy kisdől tábla jelzi a védettséget. A jövő nagy feladta az, hogy megismertessék az emberekkel e világritkaság értékeit.

Nagy Gergő

A meggyvágó

Sokszor olvastam már olyanról, hogy a meggyvágó egy nagy testű, rövid farkú madár, de korábban még sohasem láttam. Viszont az egyik hidegebb téli napon egy gyönyörű madárkát pillantottam meg a saját készítésű etetőmön. Először a madaras könyvem képével egyeztettem a madár alakját, ami pontosan megegyezett a meggyvágóéval. Nagyon örültem neki, hogy a mi kertünkben van ilyen madár. Mivel a viselkedése is érdekelt, szemlélni kezdtem. Nyugodtan ült a sárgabarrackfán, de sokszor nézelődött erre-arra. Hirtelen felröppent, és az etetőhöz repült. A diófán (ahol az etető volt) két széncinke, három zöldike és egy csíz várta. Miután a csíz megtöltötte "begyét", a meggyvágó gyorsan az etető párkányára ugrott, és falatozni kezdett a napraforgómagból. Kb. 3-4 percen át ott majszolt, amikor egy széncinke és egy zöldike nagyon dühös lett. Anynyira éhesek voltak, hogy képesek lettek volna mindent megenni azért, hogy ehessenek. Mint például azt is, hogy megpróbálják kiszorítani a meggyvágót az etetőből. A meggyvágó viszont határozottan állt a párkányon. Olyan sokszor próbálkozott a széncincke és a zöldike, hogy aztán meg is lett az eredménye. A meggyvágó megunt a lökdösést, és elrepült. Erre egy kicsit elszomorodtam, de másnap reggel etetés közben (és persze minden nap azóta) arra gondoltam, hogy milyen jó lenne, ha több meggyvágó is jönne enni a mi etetőinkre (mivel négy van). A napraforgóból is egy kicsit többet tettem, mint szoktam, hátha több meggyvágó jön enni. Nem kellett sokáig várnom, mivel január első felétől már négy meggyvágó látogatja kertünket.

Végh Balázs 6. oszt. tanuló

Viperatábor

Az MME Rákosi Vipera Munkacsoportja várja nyári táborába mindazok jelentkezését, akik részt szeretnének venni a rákosi vipera védelmét célzó kutatási és élőhelyrehabilitációs munkákban. A tábort június 9-től július 6-ig tartjuk a Kis-kunságban.

Elhelyezés: Saját sátrakban.

Szükséges felszerelés: Csak a személyes felszerelést és hálósákat kell hozni.

A táborozók részére teljes ellátásról gondoskodunk.

Jelentkezés és további információ: Péchy Tamás - tel.: 30/9406-712, 24/408-236; e-mail: madartav@elender.hu

Ragadozómadár- számláló tábor Olaszországban

Az Olasz Ragadozómadár-védelmi Alapítvány a Mediteranumon átvonuló ragadozó madarak számlálására több turnusos tábort hirdet. A turnusok: május 14-től 20-ig, 21-től 27-ig, 28-tól június 3-ig. Egy-egy turnus költsége 50£/hét + az utazási költség. Érdeklődni: Stefania Davani 31, Parker Street Watford Herts WD24 5EZ Tel: 020 85011246 (munkaidőben), 01923 243559 (otthon), 07957 611909 (mobil), és Vincenzo Repachi via Pio XI dir. Priv. 27 89133 - Reggio Calabria Italia tel: +39 0965 626683 (munkahely), 39 0965 591949 (munkahelyi fax), 39 0339 2290920 (mobil).

Országos ürgeelterjedés feltérképezése

A néhány évtizede még kártevőként nyilvántartott ürge egyed-száma a legtöbb élőhelyen mára jelentősen megfogyatkozott. A fogyás mértékéről, illetve a magyarországi ürgeállomány jelenlegi nagyságáról és elterjedéséről igen hiányosak az ismereteink. Pedig több, ritka ragadozó madarunk hatékony védelméhez (kerecsensólyom, parlagi sas) nélkülözhetetlen ez az információ. A Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Hivatala által felállított Nemzeti Biodiverzitásmonitorozó Rendszer keretében 2000 tavaszán megindult közel száz helyszínen a folyamatos állomány-nagyságkövetés. Ennek a hosszú távú programnak a kiegészítésére

most az ország egész területét lefedő ürgeállomány-felmérést végzünk. Első feladatunk, hogy a nagy helyismerettel rendelkező, eltérő foglalkozású és érdeklődésű terep-emberektől, madarászoktól információt kérjünk az ürgelelőhelyekkel kapcsolatban. Minden olyan mező, legelő helye fontos lehet számunkra, ahol ürgek élnek, éltek, esetleg élhetnének, de bizonytalan, hogy élnek-e. Az információszolgáltatás speciális adatlapon történik, melyet a KöM Természetvédelmi Hivatal, Természetmegőrzési Főosztály munkatársaitól lehet beszerezni (cím: 1121 Budapest, Költő u. 21., Tel: 275-45-04), vagy szabadon letölthető a Madártávlat honlapjáról.

XVI. Bódva-völgyi Madárvonulás-kutató és Gyűrűző Tábor

Időpont: 2001. augusztus 15-október 25.

Helyszín: Aggteleki Nemzeti Park, Szalonna és Perkupa községek között a Bódva partján.

Program: Alapvető program a madárgyűrűzés és madármegfigyelés lesz, emellett invázió növények irtásában, gyöngybagoly- és denevérvédelmi munkában is részt lehet venni.

Ellátás: A tábor teljesen nomád jellegű. Elhelyezés sátrakban, étkezés biztosított.

Részvételi díj: 350 Ft/nap.

Szükséges felszerelés: hálósák, távcső, esőkabát, elemlámpa, illetve fényképezőgép (ha van).

Jelentkezés feltétele: A jelentkezés alsó korhatára 14 év.

Jelentkezni és érdeklődni lehet: Farkas Roland, Boldogh Sándor; 3758 Jósvafő, Tengersizem oldal 1. Tel: (48) 350-006, (48) 350-011; e-mail: farkasro@yahoo.com.

2001. február 15-i elnökségi ülés határozatai

E/01/1. sz. határozat:

2002. év madara a sárgarigó, 2003. év madarai pedig a pacsírták lesznek. Az elnökség megbízta a Titkárságot az év madara program ennek megfelelő előkészítésével.

E/01/2. sz. határozat:

Az elnökség megbízta a Titkárságot a Környezeti Nevelési Hálózat nevű pedagógusszervezettel való Együttműködési Szerződés előkészítésére és megkötésére.

E/01/3. sz. határozat:

Az elnökség az előterjesztett éves munkatervet elfogadta azzal a kiegészítéssel, hogy a novemberi ülésen napirendre kell tűzni a jövő évi munkatervet.

E/01/4. sz. határozat:

Az elnökség úgy döntött, hogy a lemondott dr. Rodics Katalin helyett Újhelyi Pétert delegálja a Természetvédelmi és Hazafias Nevelés Alapítvány kuratóriumába. Péchy Tamás lemondása esetén pedig helyére a Fejér Megyei Csoport küldjön képviselőt.

E/01/5. sz. határozat:

Az elnökség áttekintette a 2000. évi határozatainak végrehajtását. A határozatok döntő többsége határidőre végrehajtásra került. A még folyamatban lévő határozatok végrehajtását a következő ülésen ismét áttekinti.

E/01/6. sz. határozat:

Az elnökség megköszöni a Titkárságnak a 2000. évi munkaterv végrehajtásáról készített beszámolót, melyet pozitív lépésnek tekint. Felkéri a Titkárságot, hogy a beszámolót elemezve a szerzett tapasztalatokat hasznosítsa a 2001. évi Munkaterv megvalósítása során.

E/01/7. sz. határozat:

Az MME 2001. évi Munkatervét az elnökség jóváhagyja és megbízta a Titkárságot, hogy ennek alapján az éves költségvetést készítse el.

E/01/8. sz. határozat:

A pénzügyi beszámoló az elnökség elfogadta azzal, hogy a jövőben ennél még mélyebb pénzügyi elemzést vár.

E/01/9. sz. határozat:

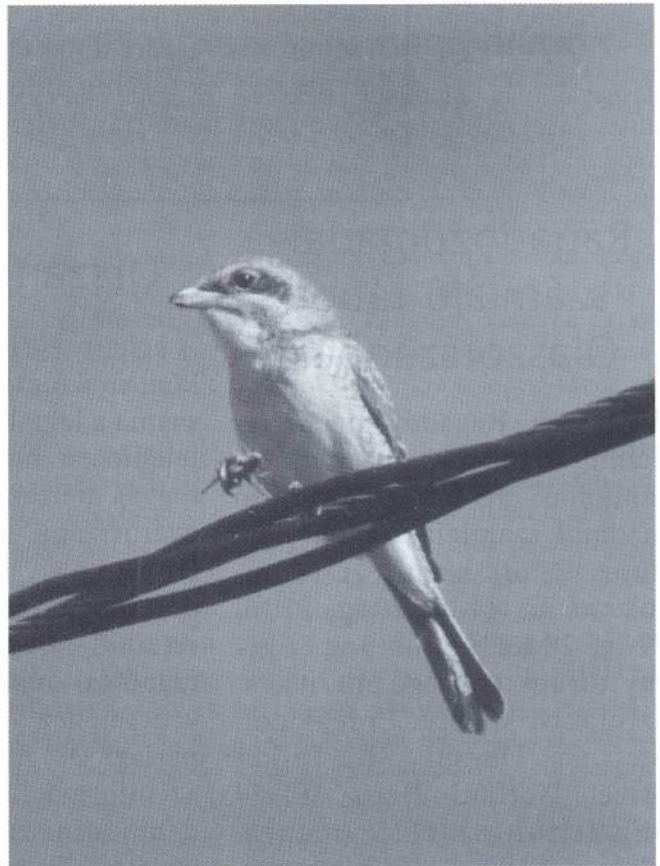
Az elnökség a nevesítetlen adományokból 100 eFt-ot biztosít az egyesület tulajdonában lévő fülöpházi Horváth Tanya villamosítástervezési-költségeinek fedezetére, egyben felhatalmazza az ügyvezető igazgatót, hogy erre a beruházásra a megjelölt forrás terhére, sürgősségi esetben saját hatáskörben további 100 eFt felett rendelkezzen. A kivitelezési munkához a fedezetet pályázati úton kell megszerezni.

E/01/10. sz. határozat:

Az elnökség a Tanácsadó testület javaslata alapján az SZJA 1%-nak 5 millió feletti részének felhasználásáról hozott E/00/29. sz. határozatát (az 5 millió feletti össze-

Május-június a legjobb hónapok arra, hogy a fészkelőállományt fölmérjük. Minden madár a saját revírjében tartózkodik, sok faj a nap legnagyobb részét énekléssel tölti. Ha nincs ötletünk, vagy néhány óra áll rendelkezésünkre, próbáljuk meg közvetlen környezetünket, lakóhelyünket fölmérni. Ez az időszak a legalkalmasabb,

**Hova menjünk
madarászni?
Kókay Szabolcs rovata**

Töviszúró gébics

Posztós Csaba

sabb, hogy jobban elmélyedjünk a madárhangok felismerésében. Az egyre nagyobb melegben csak a kora hajnali, és a késő délutáni, esti órákban számítsunk valamirevaló madármozgásra!

Május a legjobb partimadaras időszak. Ekkor, mivel nászruhában vannak, könnyebben fel is ismerhetők. A már ősszel ajánlott vizes területeken (lecsapolt halastavak, szikes tavak, folyópartok) próbálkozzunk. Most van a legjobb esélyünk, hogy a hazánkon átvonuló partfutók között "csemegézzünk". A madárhatározási cikkben bemutatott három lilefajt is sikerrel kereshetjük.

Szerkesztőbizottság: Drexler Szilárd, Lovászi Péter, Marik Pál, Schmidt Egon
Szerkesztőségi titkár: Dohán Zsófia **Nyelvi lektor:** Ragályiné Karlovitz Kinga **Szerkesztő:** Bányai Lászlóné
Felelős kiadó: Fidlóczky József **Felelős terjesztő:** Harangi István
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
Nyomás: LKL Color Kft.

„A természet szolgálatában”

A Madártávlat a Központi Környezetvédelmi Célelőirányzat és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg.

get a HCS-k között meg kell pályáztatni, s azok az elnyert összeget pénzszerzésre használhatják) hatályon kívül helyezi.

E/01/11. sz. határozat:

Az elnökség a csoportok többségének javaslatai figyelembevételével úgy határoz, hogy az SZJA 1%-ának 5 millió Ft feletti 2,2 millió Ft-os részét beföldi pénzszerző alkalmazására kell fordítani.

E/01/12. sz. határozat:

Az elnökség a csoportok többségének javaslatára és azt figyelembe véve úgy határoz, hogy a 2001. évi költségvetés tervezésénél és az ideai pályázatok során a főkönyvelő által javasolt módon kell a rezsiköltséggel számolni, és azt megosztani. Egyben megbízza a főkönyvelőt, hogy minden csoport számára tegye érthetővé és egyértelművé a követendő gyakorlatot.

E/01/13. sz. határozat:

Az elnökség felkéri a Titkárságot, hogy a Közgyűlésre készítse elő az alapműködés költségeinek megosztására vonatkozó javaslatot az elnökség E/00/3. sz. határozatát is figyelembe véve. Ez tartalmazza a tagdíjmegosztást is.

E/01/14. sz. határozat:

Az elnökség kifejezi megdöbbenését, hogy fizetett egyesületi alkalmazottak közreműködésével és az egyesület vezetésének megkerülésével a TvH megkísérelte a Madárgyűrűzési Központot az egyesülettől elszakítani. Az elnökség ragaszkodik a hosszú évek nehéz munkájával megteremtett Madárgyűrűzési Központoz. Felkéri a Madárgyűrűzési és Vonuláskutató Szakosztályt, hogy vizsgálja meg a kialakult helyzetet, és az ügyvezető igazgatóval együtt biztosítsák a Madárgyűrűzési Központ megfelelő működését. Az elnökség javasolja az ügyvezető igazgatónak, hogy a Központ működtetését a jövőben alkalmazotti jogviszonyban oldja meg.

E/01/15. sz. határozat:

Az elnökség a lemondott Dr. Augustin Béla helyére Berkesi Józsefet delegálja a Természet Szolgálatában Alapítvány elnökének. Megbízza az elnököt, hogy erről a kuratórium tagjait és az illetékes bíróságot értesítse. Egyben megköszöni dr. Augustin Béla több mint ötéves önzetlen munkáját, amit az Alapítvány sikeres működése érdekében kifejtett.

E/01/16. sz. határozat:

Az elnökség a MADÁR elektronikus levelező listát fontos kommunikációs

eszköznek tekinti. Ezért megbízza a Titkárságot, hogy egyrészt minél több információt tegyen közzé a listán addig is, amíg az egyesület honlapjának frissítése megtörténik, másrészt a Közönségszolgálat felelőse révén figyelje azt, és a listán feltett kérdéseket juttassa el az illetékesekhez válaszként céljából.

E/01/17. sz. határozat:

Az ügyvezető igazgató előterjesztése alapján az elnökség egyetért azzal, hogy a kiadványszámlán lévő összegből 500eFt-ot apró pénzes kiadványokra fordítson a Titkárság. Kiadható kiadványok: Andrési Pál: Cselekvő természetvédelem (Kiadói Bizottság javasolja), Fajvédelmi tervek, Kárpát medence nappali lepkéi II., és egy Madárbarát kert témájú kiadvány, amennyiben a Kiadói Bizottság javaslatával rendelkeznek.

Az év madara a búbics Kun Nikolett 2. o. tanuló rajza

Belépési adatlap

Felismerve a természetvédelmi törekvések fontosságát, valamint megismerve az MME célkitűzéseit, támogatni kívánom az egyesület munkáját.

Kérem felvételemet az MME tagjainak sorába!

Név:

Lakcím:

Születési dátum: Tel.:

Minimális tagdíj:

tanuló, nyugdíjas	900 Ft/év
adófizető	1600 Ft/év
családi tagság	2000 Ft/év
pártoló tag	3200 Ft/év
támogató szervezet	5000 Ft/év

A családi tagságot választó családok között év végén 5 db társasjátékot sorsolunk ki.

Családi tagok:

Név: Szül. dátum:

.....

.....

.....

A tagdíjat a mellékelt csekken befizetem.

A tagdíj befizetéséhez csekket kérek.

A választott tagdíjat betétszámlámról az MME 11712004-20011215 számlájára átutalom.

Szeretném ismerőseimhez, barátaimhoz is eljuttatni az MME szórólapját, kérem részemre darabot postázzanak!

.....

dátum

aláírás

Kérjük, hogy a kitöltött szelvényt az

MME 1121 Budapest, Költő u. 21. címre küldje vissza!

A családi tagság - előnyös választás

A Tiszatáj Környezet- és Természetvédelmi Közalapítvány *kiemelkedően közhasznú tevékenységet folytató szervezet 1999. évi közhasznúsági jelentése*

A TISZATÁJ KÖZALAPÍTVÁNY CÉLJA:

A Tisza-völgy és tájtörténetileg hozzákapszolódó területek, valamint az Északi-középhegység térségének természeti értékei feltárásával, megóvásával és megismertetésével kapcsolatos feladatok, továbbá az egészséges emberi környezet kialakítása érdekében szükséges tennivalók szervezésével kapcsolatos feladatok ellátásának segítése, szervezése és megvalósítása.

A KÖZALAPÍTVÁNY SZERVEZETE:

Az alapítvány legfőbb szerve az 5 tagú kuratórium. Az ellenőrzést a háromtagú ellenőrző bizottság végzi.

AZ 1999-BEN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG:

A tiszabábolnai Felső-morotva helyi védettségű terület természetvédelmi kezelésének ellátása, ahol jelentős nagykőcsag és vörösgém fé-

szektelep alakult ki, és több párban költött a nyári lúd, és a legjelentősebb cigányréce költőhely a környéken.

- A Tiszadadai-holtág helyi jelentőségű természetvédelmi terület kezelésének ellátása, amely terület fontos táplálkozóterülete a Taktaköz gémtelpei és szerkőtelepei lakóinak, valamint a közelben fészkelő fekete és fehér gólyáknak.
- További, a Kiskunságban, az Északi-középhegységben, az Ecsedi-láp térségében végzett területvásárlásokkal gyarapodtak azon területek, ahol az alapítvány tulajdonosként végzi a természeti értékek megőrzését.
- A közel 2000 hektárnyi alapítványi területből kb. 1700 hektáron a területek használatának megszervezése,

bonyolítása, különös tekintettel a természeti értékek megóvására.

- A Kesznyéteni Tájvédelmi Körzetben, ahol a közalapítvány több, mint 1000 hektár területtel rendelkezik, annak gesztorságával elkészült a vizes élőhelyek folyamatos vízpótlását szolgáló vízi létesítmények rendszere, a Bükki Nemzeti Park Igazgatóságával közösen. Elkészült a KTK látogatóközpontja, valamint a látogatóutak első üteme, a PHARE és a holland Utrecht tartomány támogatásával. A második ütem megvalósítására sikeres pályázatot nyújtottunk be a Tiszatér Társulás gesztorságával, a megvalósítás viszont a PHARE és hazai szervezetei hibájából nem indult még el.
- A KKA közcélú keretének támogatásával Sajóhídvégen beteg, sérült állatok átmeneti befogadóállomásának takarmánytárolására egy hűtőládát szereztünk be.
- A holland Zuid Holland Tartomány támogatásával elkészítettük a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet vizes élőhelyei rehabilitációjának előzetes környezeti hatásvizsgálatát.
- Aktívan részt vettünk a Nemzeti Agrárkörnyezetvédelmi Program előkészítésében.

Mit nyújt Önnek a

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület?

A tagsági díj befizetése után Ön egy levelet kap, amely tartalmazza

- a tagsági igazolványát,
- egy ismertetőt a szervezet felépítéséről,
- a látogatásra kijelölt, MME érdekltségű területek listáját,
- az MME kiadványainak listáját,
- a Madártávlat c. folyóirat legutóbbi számát,
- egy képeslapot,
- a Madarak és madarászok c. kiadványt,
- 14 éven aluli tagjaink kézhez kapják a Madarász Suli ismertetőjét (családi tagság esetén is).

A továbbiakban:

- Kézhez kapja a Madártávlat c. folyóiratot.
- Részt vehet az egyesület rendezvényein.
- Táborainkban, madárvártáinkban megismerkedhet a madár- és természetvédelem kérdéseivel.
- Kedvezményesen hozzájuthat az MME saját kiadású könyveihez, plakátjaihoz, egyéb kiadványaihoz.
- Hozzájuthat magyar és idegen nyelvű szakirodalomhoz.
- Kiterjedt tagságunknak köszönhetően lehetősége nyílik arra, hogy kapcsolatot teremtsen hasonló gondolkozású emberekkel.
- Lehetőséget kap arra, hogy ismereteit a madarokról kibővítsen, elmélyítse.
- Kedvezményesen látogathatja az MME érdekltségű területeket.
- Az interneten való jelenlétünknek köszönhetően részt vehet egy madarász levelezőlistán.
- A családi tagságot választó tagok között minden év végén ajándékokat sorsolunk ki.
- 14 éven aluli tagjaink részt vehetnek a Madarász Suli programjaiban.

SZÁMVITELI BESZÁMOLÓ:

Tárgyi eszközök változása	Bruttó érték, e. Ft			
	FöldÉpület,	ÉpítményGép,	berendezés	
Tárgyi eszköz összesen				
Nyitó	23.537	1.925	561	26.023
Vásárlásból	4.266	500	90	4.856
Adományból	39	-	1.420	1.459
Beruházásból	-	24.135	-	-
Értékesítésre	-	-	200	200
Záró állomány	27.842	26.560	1.870	32.138
Értécsökkenés változása:				
	Bruttó érték, e. Ft			
	FöldÉpület,	ÉpítményGép,	berendezés	
Tárgyi eszköz összesen				
Nyitó	-	5	54	59
Növekmény	-	60	104	164
Csökkenés	-	-	-4	-4
Záró	-	65	154	219
Költség megoszlása:				
Anyagjellegű költség:			1.427 e. Ft	
Értécsökkenési leírás:			155 e. Ft	
Egyéb költség:			613 e. Ft	
Költségek összesen:			2.195 e. Ft	
Egyéb költségek megoszlása:				
Nem anyagjellegű költség:			433 e. Ft	
Nem anyagjellegű szolgáltatás:			97 e. Ft	
Banki költségek:			56 e. Ft	
Biztosítási költségek:			27 e. Ft	
Vezető tisztségviselőknek nyújtott támogatások:				
A közalapítvány tisztségviselői számára 1999. évben semmilyen anyagi, vagy nem anyagi természetű juttatást nem nyújtott!				

Dr. Legány András sk. Bodnár Mihály sk.
A kuratórium elnöke A kuratórium titkára

Kedves Tagtársam!
Segítsen nekünk
Magyarország kétéltűinek és hüllőinek
feltérképezésében!

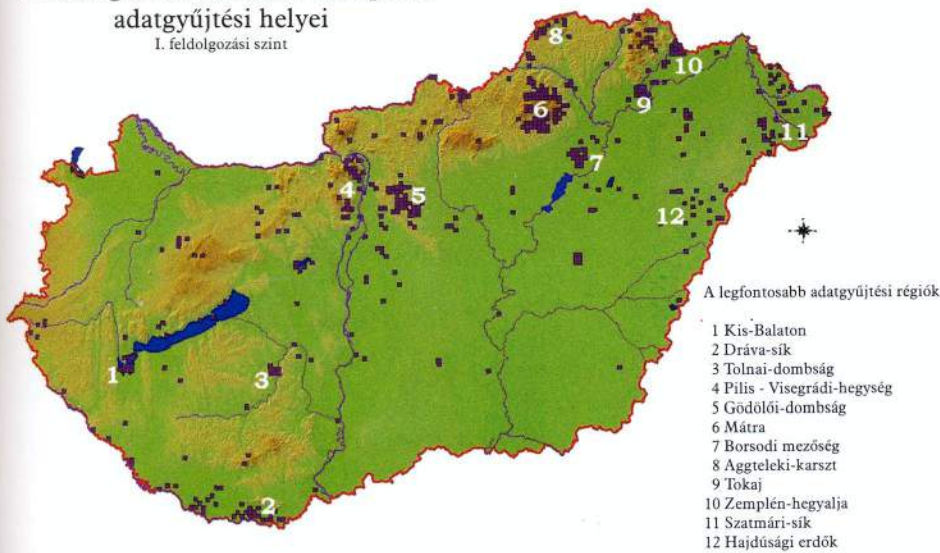
Egy-egy elvállalt terület átnézése mindössze 2 terepnapot igényel!
A felmérésben résztvevők között az év végén könyveket sorsolunk ki!

Olvassa el tájékoztatónkat!

A Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztály 1996-ban kezdte el a hazai kétéltű- és hüllőfajok térképezését. Sajnos a munka 1997-98-ban jelentős mértékben visszaesett, szervezési nehézségek és pénzihiány miatt, ennek ellenére eddig közel kilencszáz adatlap érkezett be. Ebből több mint 600 került teljes feldolgozásra. A továbbiakban ezen 633 adatlapon szereplő adathalmaz összesítéséből nyert eredményeinket, tapasztalatainkat szeretnénk bemutatni.

Az adatokat végső formában egy úgynevezett *ponttérképen* jelenítettük meg. Ennek lényege, hogy az országot egyenlő 2,5x2,5 km nagyságú négyzetre osztottuk fel. Minden lelőhelyet, amely egy-egy ilyen négyzeten belül található, egy ponttá összevonva ábrázoltuk. Első megközelítésben arra voltunk kíváncsiak, vajon az eddig begyűjtött adataink mennyire fedik le az országot, illetve, hogy a pontok elsősorban mely területekre összpontosulnak.

Az országos kétéltű-hüllő térképezés
adatgyűjtési helyei
I. feldolgozási szint

Ezért egy olyan összesítő ponttérképet hoztunk létre, amelyen az összes fajról kapott információt együtt jelenítettük meg. Egyelőre nem gyűlt össze annyi adat, hogy érdemes lett volna külön, minden fajra elvégezni a kimutatást, de természetesen a jövőben a rengeteg beözönlő adatlap reményében szeretnénk a faj szerinti bontást is elvégezni.

A ponttérkép négyzetrácsa az úgynevezett *UTM rendszer* alapján készült. Az UTM egy olyan speciális koordináta rendszer, amely az egész világra nézve egységes, de alaposan eltér a földrajzi, illetve az egyes országok nemzeti koordináta rendszerétől. Előnye az egész Földre vonatkozó egységesség, hátránya hogy a négyzetrácsot nekünk kell megalkotni, természetesen a megfelelő topográfiai képletek alapján. A 2,5 x 2,5 km-es UTM négyzetrács méretét talán sokan túl nagyoknak tartják ahhoz, hogy pontos képet mutasson a fajok területi előfordulásáról, de jelen ismereteink szerint ez a legnagyobb felbontású négyzetrács, ami elérhető. Egyébként körülbelül 15 ezer ilyen 2,5 x 2,5-es négyzet fedti le az ország területét, ami bizony nem is olyan kevés. Így érthető, hogy a térképünkön feltüntetett 518 koordináta nem tűnik olyan soknak.

A felmérőlapokon szereplő adatokat számítógépes adatbázisban rögzítettük, amire a sokak által ismert *Excel* szoftvert használtuk fel. Az adatbázisból azután ArcView 3.2 program segítségével varázsoltuk vizuálisan átlátható rendszerre adatainkat.

A térképen látható, hogy a legtöbb információ a Gödöllői-dombság, Baranya, Bükk, Szabolcs-Szatmár térségéből gyűlt össze. Nagyon örülünk, hogy ezen a területeken ilyen intenzív munka folyik, jó lenne, ha sikerülne kiterjeszteni az adatgyűjtést a szomszédos területekre is.

Végül szeretnénk megköszönni mindenkinek, a munkát, akik eddig részt vettek a térképezésben, természetesen ezután is számítunk rájuk. Kérjük mindazokat, akik a 2000-es évben is elvégezték az elterjedésre vonatkozó megfigyeléseket, küldjék meg részünkre az adatokat, ha van még adatlapjuk akkor azon, ha nincs, akkor jelezzék, küldünk.

Ha rész tud venni a felmérésben kérjük keressen meg bennünket az alábbi címeiken:

Kovács Tibor, Fővárosi Állat- és Növénykert 1146 Budapest, Állatkerti krt. 6-12. Telefon: 1/460-9488, e-mail: gurgulo@freemail.hu

Vörös Judit, Magyar Természettudományi Múzeum 1082 Budapest, Baross u. 13. Telefon: 1/267-7007, e-mail: jvoros@zoo.zoo.nhmus.hu

Ha Ön jelentkezik a ponttérképezési munkára, akkor az alábbi segédletet küldjük meg Önnek.

A vállalt terület UTM-es térképszelvényét.

Jelentőlapokat.

Egy ismertető füzetet, melyben hasznos tanácsokat talál, ami megkönnyíti a terepi munkáját.

Egy fajfelismerést segítő, színes lapot, melyen szerepelnek a nehezebben elkülöníthető kétéltűfajok, különös tekintettel az ún. zöld- és barna békákra és az unkákra.

Péchy Tamás

a Kétéltű és Hüllővédelmi Szakosztály elnöke

A madártávlat

a Központi Környezetvédelmi Célelőirányzat és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg.

TÚZOK

6. évfolyam 2001/1. szám

Ragadozómadár-jelentés, 2000
Kislilik-határozás
Biharugrai-halastavak
Feltöltődött szikes tavak rekonstrukciója

Rövid szünet után újra **megjelenik a**

TÚZOK,

a Madártani Tájékoztató 1996 márciusában útnak indított utódja!

Régi külsővel, új rovatokkal május közepére várható a 2001. évi első szám.

Az új szerkesztőbizottság legfontosabb céljának tekinti, hogy az évi négy szám a kitűzött időpontban, késés nélkül kerüljön az olvasókhöz.

Ízelítő az újság tervezett témaköreiből:

MME szakosztályi jelentések,
Madárhatározási cikkek,
Érdekes madármegfigyelések,
Objektív előtt,
Hazai területek bemutatása
A Nyugat Palearktisz madárhírei
Könyvismertető,
Jellemző madarunk bemutatása,
Természetvédelem
Külföldi madarászat,
Ritka madarak előfordulásáról
Rövid közlemények,
Milyen Madár Ez?

Ízelítő a 2001/1. szám tartalmából:

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Ragadozómadár-védelmi Szakosztályának 2000. évi jelentése

A kis lilik határozása

Érdekes madármegfigyelések (2000. november-2001. január)

Biharugra bemutatása

A vörhenyes fecske és a pusztai hantmadár első előfordulása Magyarországon

A vándorfüzike harmadik előfordulása Magyarországon

Feltöltődött szikes tavak rekonstrukciója és a szikes mocsári vegetáció kezelése a kiskunsági szikes tavaknál

Előfizetési díj a 2001. évre:

MME tagoknak 2800 Ft,- nem tagoknak 3500 Ft,- külföldieknek 5000 Ft,-

A 2000. évi évfolyam két számban utólag jelenik meg.

A szerkesztőbizottság arra szeretné kérni a tisztelt tagságot, hogy cikkeikkel emeljék a lap színvonalát és változatosságát. Kéziratokat, fényképeket a szerkesztőség címére várunk (MME 1121 Budapest, Költő u. 21.).